

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba 2 O 2 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalem in nguibar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1--9)

God nighnizir aghuim isa

Solomon ganingi

(1 Atriviba 3:4-15)

¹ Devitin otarim Solomon, atrivir bar gav-gavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God,

a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekar bar pin itim ini. ² Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei. ³ Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kamın, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamın iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamın ingari. ⁴ Dughiar kamın, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalemın itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ghua Boksia kam inigha, iza Jerusalemın itir purirpenir kamın aneti. ⁵ Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonın itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghın iti. Kar brasın dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kamın Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe. ⁶ Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasın ofa gamir dakozir kamın boroghın tugha, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa

1:4: 2 Samuel 6:1-17; 1 Eghaghaniba 13:5-14; 15:25--16:1 **1:5:**
Ua Me Ini 38:1-7

gamir dakozir kam gisiin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

⁷ Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”

⁸ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim inigha atrivimin oto.

⁹ O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kamın minemniaba. Kamaghin, ni datirighin nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge. ¹⁰ Ni datirighin nighnizir aghuim ko fofozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

¹¹ Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, “Nin azangsizim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamın ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagha nan azai. ¹² Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir

1:9: [Jenesis 13:16; 28:14](#)
[Eghaghaniba 9:22](#)

1:12: [1 Eghaghaniba 29:25; 2](#)

bar aviriba ko fofoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumamazibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kamın, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham.”¹³ Ezi Solomon Gibeonın Godın ziam fer danganimın itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalemın ghu. Egha a Jerusalemın atrivimın ikia Israelian gari.

Atrivim Solomon midorozir gumazir aviriba ko bizir aviriba iti
(1 Atriviba 10:26-29)

¹⁴ Solomon dughia bar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalemın iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti.¹⁵ Solomon atrivimın itir dughiamın, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim inigha Jerusalemın ize. Ezi dughiar kamın silvaba bar avirasemegha dagiar kinibar mın pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelın mighsiar muziaribar itir temeba.¹⁶ Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.*¹⁷ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim

1:14: 1 Atriviba 4:26 **1:16:** Godın Araziba 17:16 * **1:16:** Gumazir maba kamaghın nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipın ababanım gami.

6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bizibar akiri

(1 Atriviba 5:1-18)

¹ Solomon gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamın ingarasa nighnisi. Egha a ua baghavira uaghan dipenitamın ingarasa nighnisi. ² Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganımın mangi dagiaba aghorasa me amisevegha, 70,000plan gumazir dagiaba ko bizir igharaziba sara ateramiba amisevegha, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gumazir dapaniba amisefe.

³ Egha Solomon Tairin nguibar ekiamın Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze:

“Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghın ifonge, ni datirighın uaghan arazir kamra na damuam. ⁴ Ki datirighın Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumazamiziba ko dipenir kamın mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimın bretim rubuzir e ofan mın a

† **1:17:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

daningamibar arıgham. Egh e bar isia miğharir ofabar amuam. Egh e zurara mızaraziba ko guaratıziba bar, ko Sabatın dughiaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavıra Itir God, en Godın ziam famin dughiar ekiar igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme.

⁵ “En God gavgavir bar ekiam ikiava godın igharaziba bar dagh afıra. Kamaghın, ki bar Dipenir ekiamra ingaram. ⁶ Guizbangıra, gumazitam God bagh dipenir tamın ingaran iburagham. E fo, overiar bar pın itim, en damazimın a bar ekefe, egha a uaghan Godın damazimın, bar sufi. Kamaghın, tinara a bagh dipenitamın ingaramin gavgavim iti? Ti puvatıgham. Ki uaghan a bagh dipenimın ingaran iburaghburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi miğharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimın mın, Dipenimın ingarasa ifonge.

⁷ “Ki uabi, ki Juda ko Jerusalemın gumazir maba iti, fomıra nan afeziam Devit, Godın Dipenir kamın ingangaribar amuasa me amısefe. Me bizir igharagha garibar amuamin fofoziba iti. Ni gumazir bizir igharagha garibagh fozir aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ainın bizibar ingaramin fofozim iki. Egh nir piğhagheviba, ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fofozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin

fofozim iki.

⁸⁻⁹ “Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanonin mighsiabar itir danganibar itir temeba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanonin temer sidaba ko temer painba ko junipan temeba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikinam.

¹⁰ “Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainin dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam.”

¹¹ Tairin Atrivim Hiram, Solomonin akam baregha givagha, akinafarim osira, Solomonin akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze:

“Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. ¹² E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devitin danganim iniasava a ganingi. Devitin otarir kam a nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingariva, ua bagh tam in ingaram.

¹³ “Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Hiram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin

fofozim ikiava, niġhnizir bar aghuim iti. ¹⁴ An amebam Danin anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiamin gumazim. Huram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

¹⁵ “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge. ¹⁶ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavanabogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalem mavanangam.”

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari
(1 Atriviba 5:15--6:38)*

¹⁷ Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu. ¹⁸ Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa

men 80,000plan gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

¹ Atrivim Solomon Jerusalemın aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ingari. Mighsıar kamra, Ikiavira Itir God Solomonın afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsıar kamın wıtın ovızibar iniba kua dar dagheba isir danganimın ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ingarasa anemisefe. ² Solomon atrivimın itir dughiamın, namba 4ın azenimın, an namba 2ın iakinimın an aruer namba 2ın, a Dıpenimın ingangarim maghıram a gami. ³ Godın Dıpenimın biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghın ghu, an ruarım 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu. ⁴ Ezi azuarir mam Dıpenimın itiar akamın amadaghan iti. An arozim 9 mitan tughı, Godın Dıpenimın arozim ko voroghıra ghu. Ezi an tuirivım, 54 mitan tu. Ezi me golın aghuım inıgha, danganir kamın aven biriba bar dagh arıgha da ave. ⁵ Egha me temer painın arariba inıgha Godın Dıpenimın aven itir Anogoroghezir Danganımın biriba bar dagh afughafuki. Egha me golın aghuım inıgha ter ararir kabagh arıgha bar da ave. Egha golın kam gisin, me temer detın nedaziba ko senın dıgiriba aghore. ⁶ Atrivim golın kaba, kantri Parvaimın

da ini. Egha a dagiar bar dirir izeviba bar pın koziba inigha, Godın Dıpenim asıngi. ⁷ A gol inigh, Dıpenimın danganiba bar dar pogh da avasa gumazamizibav gei, kar dıpenir otavaraziba ko afiaba, ko bırıba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dıpenimın biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore.

⁸ Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganımın ingari. An arozim ⁹ mita, egha Dıpenimın arozim ko voroghıra ghu. Ezi an ruarim uaghan ⁹ mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganımın biribar pogha bar da ave. Golin kamın osımtızim 20,000 kilogrem gafira. ⁹ Me 500 grem gol inigha dıkonibar dapanibar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghuriar pın itimın danganir dozibar bırıbar pogha da ave.

¹⁰ Egha atrivimın ingangarir gumaziba enselin bar gavgavir pumuningın nedazimningın ingari. Egha me gol inigha bar moghıra aningın pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganımın aven aning asara. ¹¹⁻¹³ Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganımın amadaghan gari. Aningın avızimning kuiaghırığha voroghıra iti. Ezi aningın avızibar ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimın amadaghan mıtıghav iti, ezi an avızir mam agharir guvimın birim biragha an poro. Ezi enselin igharazim agharir kırıamın amadaghan mıtıghav iti, ezi an avızir mam agharir kırıamın birim biragha an poro. Ezi aningın avızir igharaz-

imning iza danganir kamın aven tongıra uaning bira. Enselin kamningın avızibar ruariba bar moghıra 9 mitan tu. ¹⁴ Egha Bar Anogoroghezir Danganımın tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pighagheviba, ko agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba inir kamın da isamigha, tiar akamın anegura.

*Me guarir akinir ruarir
pumuningın ingari
(1 Atriviba 7:15-22)*

¹⁵ Atrivim migeima, me guarir akinir ruarir pumuningın ingarigha Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın tiar akamın azenara aning asara. Aningın ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akinir ruarimningın roghuar pumuning akırigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningın roghuamningın ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu. ¹⁶ Me gın senbar ingarigha guarir akinir ruarir kamningın roghuamning garu. Egha me temer pomigranetin ovızibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh isin da ike.* ¹⁷ Ezi me guarir akinir ruarimningın ingangariba agıvagha, aning inigha Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın azuarımın tiar akamın boroghın aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan

3:14: Ua Me Ini 26:31 * **3:16:** Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganımın aven senin kabar ingari. Ezi bar guizbangıra, Bar Anogoroghezir Danganımın aven, me an bizibar ingarir puvati. Kamaghın amizi, gumazir avırıba ghaze, me deragha akar kamın mıngarımın osirizir puvati.

tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.†

4

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari

(1 Atriviba 7:23-51)

¹ Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamın ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4 mita ko akuamin tu. ² Egha me brasın avırıba inigha da tuezı da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengın kamın arozımın ababanım 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın ababanım, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanım, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ³ Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamın akamın miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamın akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tızibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari. ⁴ Egha me 12plan bulmakaun apurıba brasın dar ingara, uaghan maghıra tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghın gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghın gari, ezi 3pla notin

† **3:17:** Hibrun akamın, ziar kam Jakın, akar kamın mirara ghu, “God a gamizi an oto.” Ezi ziam, Boas, akar kamın mirara ghu, “Godın gavavımın aven.” **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2

amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ⁵ Tengin kamın brasın mitiar azenan ikegha ghua averiamın tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimın dafarimın ababanim. Tengin kamın miriam mati kavın akam, egha akımarir aghuarir onezir mamın mın kuiagherigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam. ⁶ Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godın Dipenimın miriamın ada afe, egha 5pla notın amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asızir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.

⁷⁻⁸ Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamın aghoribar ingaramın arazimın Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akınafarimın iti, ezi me deravıram an gıntigha, lambar aghariba arazir kamın dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha lamın aghariba ko dakoziba isa, Godın Dipenimın aven, Anogoroghezir Danganımın aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamın aghoriba notın amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamın aghoriba sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari. ⁹ Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozimın ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganım. Egha uari akuvamin danganir

ekiamın tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave. ¹⁰ Egha me tengin ekiam inigh ghua Dıpenimın guamın mıkebar sautın amadaghan itimın anefa.

¹¹ Ezi Huram uaghan ruamin mıneba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datırighın Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingangariba. ¹² Bizir Huram ingarizibar kara: Brasın ingarizir guarir akınir ruarir pumuning ko, aningın pın itir dapanimning ko, sen brasba ivemın mın dar ingarigha, a da isa guarir akınimningın dapanimningın asuamning asıngi. ¹³ A uaghan 400plan temer pomigranetin ovızibar nedazibar ingarigha da isa guarir akınimning dapanimning garuzur ivemın mın garir bizim gike. Guarir akınimningın dapanimningın asuamning vaghvagha pomigranetin ovızir bizir pumuning aningın iti. ¹⁴ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isın itibar ingari. ¹⁵ Egha uaghan tengin dipar bar ekiar kamın ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ¹⁶ Egha a uaghan ruamin mıneba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasın bar dar ingari. Huram, Solomonın akamın gın ghua, Ikiavıra Itir Godın Dıpenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha gıvagha, iniba inigha bar deraghavıra da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

¹⁷ Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko,

Sukotın nguibar ekiamningın tızımın, Jordanın Faner danganir zarımın, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramın nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezı da isia ameregha dipamın mın oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar mın nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ¹⁸ Solomon Huram mikemezi, a brasın bizir kaba bar dar ingari. Da bar avıraseme, ezi me brasın kabar osımtızim mengezir puvati. Ezi gu-mazitam brasın kabar osımtızim gifozir puvati.

¹⁹ Solomon Ikiavıra Itir Godın Dipenimın bizibar ingarasa, ingangarir gumazıbav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganıdır bret arızir dakozımın ingari. ²⁰ Egha me Anogoroghezir Danganımın birimningın boroghın darıghasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamın aghoribar ingari. Lambar ingaramın arazımın akam, a Moses Osirizir Arazıbar aven iti, ezi me lamın aghoriba arazir kamın gın ghua dar ingari. ²¹ Me uaghan golin bar aghuim inigha akımarıba ko, lamba ko, bizir akamımın mın garir avımın suıghamıbar ingari. ²² Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuzıba arıghamın itarıba ko, itarir ıgharazıba ko, bizir lamba amungamıba ko, itarir paura tutıma mıgharir mughurıar aghuim mangamıba, ko itarir avım ateramıba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganım ko Danganir Anogoroghezim ko Godın Dipenimın guamın itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5

¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti

(1 Atriviba 8:1-9)

² Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ³ Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ⁴ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁵ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. ⁶ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko

5:1: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11

5:2: 2 Samuel

6:12-15; 1 Eghaghaniba 15:25-28

bar iza Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın guamın uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

⁷ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigha Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven itir Danganir Bar Anogoroghezimın ghua, enselin bar gavgavimningın avizimningın apengan aneti.

⁸ Enselin kamningın aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁹ Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningın ruaghatevimning, tiar akamın inir ekiamın porozi, aningın ruaghatevimning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimın tugh, aningın ruaghatevimning itir danganimningın ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamın azenan ikiva, aningın ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighın ikia kamaghira iti.* ¹⁰ Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın aven bizir aviriba itir puvati, Godın Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamın itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningın iti, ezi Moses fomira aning isa Boksiar kam garu.

5:8: 2 Eghaghaniba 3:10-13 * **5:9:** Migirigiar otevir kam, "Iter otevir kamning, datirighın ikia kamaghira iti," a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimın dughiam migei. **5:10:** Godın Araziba 10:5

*Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin
Dipenim gizifa
(1 Atriviba 8:10-11)*

11-13 Gumamaziba tighar uari akuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumamaziba iza uari akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba ikegha, aruem anadi naghin ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin gumazir ighiabagh amua gitabav soziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighabar suigha me ko tuivighav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighabagh iviba, me bar tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh ami.

Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba maghira dikavigha sighabagh iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge:

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,

5:11-13: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11

ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti.”

Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa. ¹⁴ Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam in aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.†

6

¹⁻² Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mam in ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.”

Solomon migirigiaba isava gumazamizibagh anidi

(1 Atriviba 8:14-21)

³ Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsis. ⁴⁻⁸ Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amizir kam, deraghaviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitam in ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin borogh in iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiam in ikegha iza

† **5:14:** Ni 1 Atriviba 8:11 in gan. **6:4-8:** 2 Samuel 7:1-13; 1 Eghaghaniba 17:1-12

datirighin, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagh Dipenitamın ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan, uan gumazamizibar ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighin, ki nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe, eghti gumazamiziba an izıva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimın ingarasava amir nighnızir kam, a dera. ⁹ Ni uabi na bagh Dipenimın ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimın ingarighti, gumazamiziba an mangıva nan ziam fam.'

¹⁰ "Ikiavıra Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangıram oto. Ezi Ikiavıra Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimın otogha iti. Egha ki Ikiavıra Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamın ingari, eghti Israelia an boroghin mangı an ziam fam. ¹¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arighasa, Dipenir kamın aven danganir mamın ingari. Boksir kamın aven, dagıar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningın iti. A fomıra me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami."

Solomon God mınabi

(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

¹²⁻¹³ Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimın, Ikiavıra Itir Godın ofa gamir dakozimın boroghin tu. A me brasın ingarizir ofa gamir dakozimın ghuavanabogha a gisın miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimın boroghin, danganir me uari akuvimın iti. Dakozir kamın

arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, uan dafarimning fegha overiamin aka. ¹⁴ Egha kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamigin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti. ¹⁵ Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. ¹⁶ Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.’ ¹⁷ O Israelian God, ki kamagsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

¹⁸ “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamini ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramin kam, a manmaghin nin tughatigham? ¹⁹ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh. ²⁰ Ni

kamaghin miġia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghti gumamaziziba an aven iziva nin boroghin izam.’ Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kam in ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragham. ²¹ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumamaziziba, e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

²² “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. Eghti nin damazimin bizir kam guizbangira puvatighti, ni osimtizir kam gin amadagh. ²³ O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumamazizibar akaba baragh, egh deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni osimtiziba puvatizir gumazim deraghvira a damighti, gumaziba bizir kam in ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.

²⁴ “E Israelia, nin gumamaziziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangsighti, ²⁵ ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumamaziziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en

apaniba e inigh kantrin igharazimîn mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimîn e atigh.

²⁶ “E nin gumamaziziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimîn anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamîn gan nin ziam fi, nin azangsighti, ²⁷ ni uan Nguibamîn iki, e Israelia, e nin ingangarir gumamaziziba, ni en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim gizi.

²⁸ “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar ekiatam otogham, o aminir avimîn mîn isitam izi azenibagh asighasigham, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, ²⁹ bizir kaba otivti, e Israelia nin gumamaziziba, en tav osimtizir kabar tamîn mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighti, ³⁰ ni Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamîn ikiva en azangsizim baregh en akuragh en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumamazizibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. ³¹ Ni kamaghin damightima, e nin gumamaziziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamîn ikiam.

³² “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me nin

adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingan-garir bar ekiam ni en gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamın izi, egh ni ko mikimam. ³³ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghın, e Israelia, nin gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamın gumazamiziba bar ni gifogh, egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti nguazir kamın gumazamiziba an aven, me nin boroghira izam.

³⁴ “Egh danganir manamın ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekiam ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ³⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkuvigh en akuragh.

³⁶ “Gumazamiziba bar moghiram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanibar amamangatighi, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimın e isi kalabuziabar mın e arigham. ³⁷⁻³⁹ Eghti e men kantrin kamın aven kalabuziar gumazamizibar mın ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir

averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekar ni ua baghvira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamın ganıva, guam a mituagh kamaghın ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimın ghua arazir kurar aviribagh amigha gıfa.' Eghti ni uan Nguibamın iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gın amadagh.

⁴⁰ "O nan God, e nin Dipenimın itir danganir kamın iki ni ko mikimti, ni zurara en ganıva uan kuarim atıgh en dimdiaba baragh.

⁴¹ "O Ikiavira Itir Godın Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam sara izi

uan avughsir danganimın iki.

Akar Dikirizir Gavgavimın Boksıar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

O Ikiavira Itir Godın Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh,

eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimın mın ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghvira itiba,

nın arazir aghuiba bangın bar akongegham.

⁴² O Ikiavira Itir Godın Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh.

Guizbangira, ni zurara an apangkufi.

Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki."

7

*Solomon Dïpenir kam damighti,
a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa
ofa gami*

(1 Atriviba 8:62-66)

¹ Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekevegħa an Dïpenir kam bar a gizifa. ² Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiar kam Godin Dïpenim gizifa, kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. ³ Israelia avir kamın garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godin Dïpenim gizivagħa an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godin Dïpenim avinizir divazimin nguazimin arighizir dagiabagh isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagħa, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze:

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
egħa a zurara en apanguva ikia
mamaghira iti.”

⁴ Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar mogħira, Ikiavira Itir God bagħa ofabagh ami. ⁵ Atrivim Solomon God bagħa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamın atrivim uan gumazamiziba ko me Dïpenir kam gamizima,

7:1: Ofa Gami 9:23-24 **7:3:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

a Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın oto. ⁶ Godın ofa gamir gumaziba vongın mıtivizi, Livaiba vongın mıtifi. Atrivim Devit ighiabar amuasa uan ingarizir biziba, me da sara mıtivighav iti. Devit fomıra Ikiavıra Itir Godın ziam famin dughiamın, Livaiba gitaba ko bizir igharazibav sogha, Ikiavıra Itir God mınabir ighiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me ighiar kam gami, “Ikiavıra Itir God, zurara en apanguva ikia mamaghıra iti.” Ezi gumazamiziba datırighın mıtivighav itima, Livaiba ighiar kam batima, ofa gamir gumaziba sıghabagh ivi.

⁷ Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godın Dıpenimın guamın boroghın itir danganir uari akuvim, a Ikiavıra Itir God bagha anemisevezi, an a baghavıra iti. Egha nguazir asızir kamın, an ofan bar isia mıghırıba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamıran ikiamin ofa bagha asızibar ovıba isa ofabagh ami. Ikiavıra Itir Godın damazımın tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasın an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avırir kabar amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamın ofabagh ami.

⁸⁻⁹ Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemın iti. Gumazamizir avırım nguazir kamın danganıba bar dar ikegħa ize. Me notın amadaghan Hamatın nguıbar ekiamın zuir tuavir akamın ikegħa, ghua sautın amadaghan kantri Isipın nguazir mıtaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavıra Itir God, en Godın damazımın, 7plan aruebar uari akuvagħa ikegħa, gın me ua 7plan arueba isafuragħa 14plan arueba bar me dar

ike. Egha amimzaraghan me ua uari akufa.*
¹⁰ Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumamaziziba amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumamaziziba Israelia gami. Kamaghin amizi, me bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uamategha uan nguibabar zui.

God ua Solomon bato
(1 Atriviba 9:1-9)

¹¹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa.
¹² Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a batogha, kamaghin a migei, "Ki nin azangsiziba baregha gifa. Gumamaziziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefe. ¹³⁻¹⁴ Eghti ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumamaziziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadagham. Eghti dughiar kamın, ia nan gumamazizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadagh, egh ian nguazim damighti, a ua deragham. ¹⁵⁻¹⁶ Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumamaziziba zurara Dipenir kamın nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki

* **7:8-9:** Ni 2 Eghaghaniba 5:3in gan. **7:13-14:** 2 Eghaghaniba 6:37-39

zurara Dipenir kamın ganıva, uan navimın aven a gıñıghnıgham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia bagh gan ikiam.

¹⁷ Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamın aven na baghvıra nıghnıgh nan damazimın deravıra daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ¹⁸ Ni kamaghın damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangıvıra ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damıghti, a guizin otivam. Ki kamaghın Devit mıgıa ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangıvıra ikiam.’

¹⁹ “Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gın mangan kogh, egh asebar gın mangı dar ziaba fiti, ²⁰ ki nguazir Israelia ia ganıngızimın bar ia batuegham. Eghti ikizir ıgharazibar gumazamiziba dıbovir akabar ia mikim ia gasıghasıgham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a gıñıghnıghan kogham.

²¹ Dipenir kam, datırıghın ziar ekiam iti. Eghti gın gumazir danganir kamın izamiba me izıva an gan dıgavir kuram damıgh bar atiatıgh kamaghın mikimam, ‘Ikiavıra Itir God, manmaghsuavıra nguazir kam gasıghasıgha, Dipenir kam sarama asıghasıki?’ ²² Eghti gumazamizitaba men akam ikaraghsuam, ‘Bizir kamın mıngarım kamakın, Israelia Ikiavıra Itir God men God, anetaki. A fomıra men inazir afeziaba Isipın me inıgha nguazir kamın ize. Ezi me akirim ragha

God gasaragha, uan asebar gın ghua dar ziaba fe. Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God asıghasızir kam gamizi a me bato.’”

8

Solomon amizir bizir igharaziba (1 Atriviba 9:10-28)

¹ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingara anegıvagha, gın Solomonın dıpenimın ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ² Solomon dıpenir kamningın ingangarim agıvagha, Atrivim Hiram a ganıngızir nguibar ekiar ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekiar kabagh apia. ³ Ezi Solomon datırıghın uan mıdorozir gumaziba inıgha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abıragha nguibar ekiar kamning ini. ⁴ Egha gın, a gumazamiziba puvatızir danganımın Tatmorın nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatın nguibar ekiar mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arızir dıpenir ekiabar ingari. Egha a datırıghın ua deravıra nguibar ekiar kabar ingari. ⁵ Egha Solomon gın Bethoronın Pın Itir nguibar ekiam, ko Bethoronın Vın Itir nguibar ekiam, uam aningın ingari. A dıvazir bar mıtıar gavgavir ekiamın nguibar kamning avını. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningın tiar akar ekiaba gavgavim dar anıngasa, ainın ıghuvibar ingari. ⁶ Egha a uaghan Balatın nguibamın ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko mıdorozir karisba arızir

nguibar ekiaba ko, hoziaba arızir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ati-vagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

⁷ Ezi Israelin kantrin aven, ikızir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Perea, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ⁸ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.* ⁹ Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi. ¹⁰ Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonim, a 250in tu.

¹¹ Solomonin amuim Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kamın iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, “Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti.” Kamaghin amizi, Solomon uan amuim bagha,

* **8:8:** Akar kam, “datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiar kamın miğei puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamın gun miğei.

nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.

¹² Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamın ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami. ¹³ Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiabar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiabar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvagha, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekiar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ¹⁴ Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagha me taira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvagha me taira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiabar vaghvagha dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavagha me taira. Arazir kaba, God baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme. ¹⁵ Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagh ami. Egha me uaghan dagiaba arizir

8:13: Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16--29:39; Godin Araziba 16:16

danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi.

¹⁶ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto.

¹⁷ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ¹⁸ Ezi Atrivim Hiramın kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtızim, 16 tanin boroghin tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim Solomonin ganasa izi (1 Atriviba 10:1-13)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalemın oto.

Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangisi. ² Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ³ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani. ⁴ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁵ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁶ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe. ⁷ Ezi nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin

ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamagsua ni gamizi, ni atrivimin oto.”

⁹ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko Solomonın ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹¹ Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹² Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir

aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

Solomon bizir bar aviriba iti
(1 Atriviba 10:14-19)

¹³ Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁴ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁵ Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremın tu. ¹⁶ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghın diborimın da ariki, Lebanonın Rurarir Pizimın Dipenim.

¹⁷ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. ¹⁸⁻¹⁹ Atrivimın dabirabim bar pın iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionın nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionın nedazir pumuning iti, mam vongın iti, ezi mam vongın iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir

pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, mam vongin itima, mam vongin iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghin garir puvati.

²⁰ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²¹ Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²² Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.

²³ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. ²⁴ Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.

²⁵ Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko

karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalemın iti, ezi maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekia igharazibar iti.

²⁶ Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisin Fanemin ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipin tu. ²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemın ize. Ezi dughiar kamın silvan aviriba ikia, dagiar kinibar mın pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar mın iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

Solomon areme
(1 Atriviba 11:41-43)

²⁹ Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba bar akınafarir 3plan kabar iti: Godın Akam Inigha Izir Gumazim Natanın Akınafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akınafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akınafarim. Idon Akınafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari. ³⁰ Solomon 40plan azenibar Jerusalemın atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. ³¹ Egha a uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam isa

9:26: Jenesis 15:18; 1 Atriviba 4:21 **9:28:** Godın Araziba 17:16

* **9:28:** Ni 1 Atriviba 10:28in itir akamin gan.

Jerusalemın, an afeziam Devitın Nguibar Ekiamın anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganım inigha atrivimın iti.

Atrivim Rehoboamın eghaghanım

10

(Sapta 10--12)

Notın amadaghan itir Israelın adarasi, me Judaba ataki

(1 Atriviba 12:1-19)

¹ Israelian notın amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amıseveghti, a men atrivimın otivasa me nguibar ekiam Sekemın uari akufa, kamaghın amizi, Rehoboam me bagha ghua.

² Nebatın otarim Jeroboam, a fomıra Atrivim Solomonın ara ghua Isipın iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimın otivasa amima, Jeroboam bizir kamın akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a miğia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.”

Ezi a Isip ategha uamategha izegha gıvagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghın Rehoboam miğei, ⁴ “Nın afeziam Solomon osimtızir ekiam e ganıga, e gamizi e osimtızir ekiam atera pantemın ingari. Kamaghın amizi, ni en asughasugh en osimtızir taba agıfagh. Ni kamaghın damighti, e datırighın nın apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghın me miğei, “İa mangi, 3plan dughiaba gıvaghti ia ua iziti, ki uan nıghnızimın gun ia mikımam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko miġei. Gumazir kaba, me fomira niġhnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia manmaghin niġhnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a miġei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azanglisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar ofifi. ⁹ A kamaghin me miġei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin niġhnisi, ki akar manatamin me ikarvaghham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a miġei, “Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asghiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar niġhnizimin gin

zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimîn gîn ghua, pamtemîn gumazamizibav gei. A kamaghîn me miġei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganîngi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimîn ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian ini-vafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganîngi. Egha God datirighîn uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghîn amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimîn gîn zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighîn fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghîn amizi, me pamtemîn dia kamaghîn miġei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamîn adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongîn iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gîn Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimîn ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamîn, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir

kamın akam baregha, zuamıra uan karisın ghuavanabogha ara Jerusalemın ghu. ¹⁹ Dughiar kamın ikegha iza datırighın,* Israelian notın amadaghan itiba me akaba batoghavıra iti, me Devitın ikızimın tav atrivimın otogh men ganan me bar aghua.

11

Akam inigha izir gumazim Semaia Godın akam akuri

(1 Atriviba 12:21-24)

¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalemın otogha, Juda ko Benjaminın anabamningın mıdorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000ın tu. Rehoboam kamaghsua, me mangı Israelian notın amadaghan itir anababav suegh, me damightı me ua izi an apengan ikiam. ² Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın an akam inigha izir gumazim Semaia mıgei, ³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangı, egh a ko, Judaba ko Benjaminın anabamningın adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghın me mikim, ⁴ ‘Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın mıgei: Ia mangı Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangıra, ki uabi kamaghın amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghın ia uamategh uan nguibabar mangı.’” Ezi Semaia Ikiavıra Itir Godın akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

* **10:19:** Akar kam, “Dughiar kamın ikegha iza datırighın,” an e datırighın itir dughiar kamın gun mıgeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimın dughiamın gun mıgei.

Rehoboam nguibar ekiar maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

⁵ Rehoboam Jerusalemın ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avinizir divazir bar mitiar gavgav-iba, gavgavim dagh anidi. ⁶ Me nguibar ekiar kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa, ⁷ ko Betsur, Soko, ko Adulam, ⁸ ko Get, Maresa ko Sif, ⁹ ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, ¹⁰ ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir nguazimın iti. ¹¹⁻¹² Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekiar kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagha, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar midorozir dughiabagh nighnigha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainın dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamın nguibar ekiar kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir atrivimın iti.

Ofa gamir gumaziba ko Livaiba Jerusalemın ize

¹³ Kantri Israelın danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti. ¹⁴ Atrivim Jeroboam ko an gın otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godın ofa gamir ingangarim gamir puvati.

Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimin danganir mabar iti. ¹⁵ Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi mighsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe.*

¹⁶ Ezi Israelian anababa bar dar gumazamizir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalem in izi. ¹⁷ Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamin akurazi, an atrivir bar gavgavimin oto.

Atrivim Rehoboam amuir aviriba ko borir aviriba iti

¹⁸ Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatin iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar mav. Mahalatin amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. ¹⁹ Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. ²⁰ Ezi Rehoboam gin, Apsalom in guivim Makan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit. ²¹ Rehoboam 18plan amuiba

11:15: 1 Atriviba 12:31
kaba, memebar min gari.

* **11:15:** Gumazir maba ghaze, aser

iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiv-iba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. ²² Kamaghin amizi, a gin ovengamin dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi, a uan aveghbuabar faragha zui. ²³ Rehoboam nighnizir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amisevezi, me ghua Judan Distrik ko Benjaminin Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar gari. Egha a dagher aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar aviriba ini.

12

*Judaba arazir kuram gamizi,
God puv me gami
(1 Atriviba 14:22-28)*

¹ Rehoboam atrivir bar gavgavimin otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan gumazamiziba ko me bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara. ² Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ³ Atrivim Sisak uan midorozir gumazir bar avirim ko ize, eghti gumaziba me mengan iburagham. Egha a uaghan misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri

Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. ⁴ Midorozir gumaziba misogha, kantri Judan nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba inigha, iza Jerusalemın boroghın otifi.

⁵ Ezi Judan kantrin gumazir dapaniba, Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara iza Jerusalemın, Rehoboam ko iti. Ezi Godın akam inigha izir gumazim Semaia ghua me batogha, kamaghın me miği, “Ikiavıra Itir God kamaghın mikeme, ia akirim ragha a gasara, kamaghın amizi, a datirighın akirim ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia abiragham.”

⁶ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me akar kam baregha uari abiragha kamaghın miği, “Bar guizbangıra, e arazir kuram gami. Ezi arazir Ikiavıra Itir God amim, a guizin arazimra.”

⁷ Ezi Ikiavıra Itir God men garima, me uari abirazi, an akar igharazir mam uam uan akam inigha izir gumazim Semaia ganıga ghaze, “Ki garima, me uari abıra. Kamaghın amizi, ki me gasıghasıghan kogham. Sisak Jerusalemın misoghamın dughiamın, ki an ateghti, a bar me gasıghasıghan kogham. Guizbangıra, ki men anıngaghe, egh ki Jerusalemın nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a gasıghasıgham kogham. ⁸ Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me an apengan iki an ingangarir gumazamizir kınibar otivıgham. Eghti arazir kamın, me ganıgh fogh suam, nan ingangarir gumazamizir kınibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kamın atrivibar ingangarir gumazamizir kınibar itir arazim, a ikufi.”

⁹ Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ¹⁰ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ¹¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

¹² Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kamın, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme

(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

¹³ Rehoboam a Jerusalemın ikia atrivir bar gavavimin oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalemın iti, nguibar ekar kam, Ikiavira Itir God, Israelın kantrin nguibaba bar dar tongın an amisefe, eghti danganir kamın, Israelia bar an

boroghin izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama. ¹⁴ Rehoboam uan navir averiamin aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

¹⁵ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kamningin iti: Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kam in aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ¹⁶ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

Judaba ko Israelia uariv sosi

(1 Atriviba 15:1-8)

¹ Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto. ² A 3plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibeon nguibamin gumazim.

Dughiar kam in, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi. ³ Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir

gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa izi. ⁴ Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimin Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, “Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh. ⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam, an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?

⁶ “Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egha a uan atrivimin aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami. ⁷ Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam ko roroabagh ami. Egha Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamin arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamın Rehoboam gumazir igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a men akaba munasan ibura. ⁸ Egha ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamın atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe. ⁹ Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin

adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumamazibiba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.

¹⁰ “Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi. ¹¹ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara. ¹² Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighbagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.”

¹³ Atrivim Abiya mighavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. ¹⁴ Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa

me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighbagh ivi. ¹⁵ Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are. ¹⁶ Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. ¹⁷ Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki. ¹⁸ Dughiar kamın, Judaba kamaghın fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghın amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.

¹⁹ Dughiar kamın, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintiğha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan kabar boroghın itir nguibar dozir aviriba sara ini. ²⁰⁻²¹ Egha Abiya atrivir bar gavgavimin oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimin ikia ghua aremezir dughiamin, Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme. ²² Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akınafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14--16)

Asa Judan kantrin atrivimın oto

¹ Abiya uan inazir afeziabar mın aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimın iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamın, midorozitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gıfa. ² Ezi Asa Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. ³ Egha a gumaziba ikızir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asıghasıki. Egha a uaghan mıghsiabar pın itir aseba fer danganibagh asıghasıgha, dagıar guarir dıghoriba itiba apıragharıgha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okagharıki. ⁴ Egha a Judaba Ikiavıra Itir God, men inazir afeziabar Godın Arazıba ko Akar Gavgavıbar gıntıghasa, me mıgei. ⁵ Egha uaghan, Judan nguıbar ekiaba itir aseba fer danganıba ko pauran mughuriar aghuım zuım tuer ofa gamir dakozıba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garıma, midorozıba puvatızı, gumazamıza deraghavıra iti.

⁶⁻⁷ Egha Atrivim Asa kamaghın Judabav gei, “E uan nguıbar ekiataba avınsı, dıvazir mıtiar ekiar gavgavitabar ingarıgham. Egh midorozir gumazıba tuıv iki apanıbar gansı, tauan ruaritaba, dıvazir gavgavır kabagh ısın dar ingarıgham. E uaghan tiar akar gavgavıbar ingarıgh, ainın igugunıba kunıgham. E Ikiavıra Itir God, en Godın ifongiamın gıntıghasa gavgafı, kamaghın amızı e

bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati.” Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiar mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghin amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. ⁸ Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopiaba abira

⁹ Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi. ¹⁰ Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. ¹¹ Ezi Asa kamaghin

Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kamın gumazitamin amamangatighti, a ni abiraghan kogham.”

¹² Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are. ¹³ Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamin midorozir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba inigha ghue. ¹⁴ Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin boroghin itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha da atera ghue. ¹⁵ Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kamın sipsipbagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba inigha Jerusalemın ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

¹ Dughiar mamın, Odetin otarim Asaria, Godın Duam a gapasa. ² Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghın a migei, “Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarasi, ia oragh. Ia Ikiavıra Itir Godın boroghıra ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvıra ikiti, a ia ateghti, ia an boroghın ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham. ³ Bar guizbangıra, Israelia bar dughiar ruarımın, guızın God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me Godın akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gın zuir puvati. ⁴ Ezi osımtızir ekiaba Israelia bativir dughıabar, me uamategha Ikiavıra Itir God bagha izi. Egha me a baghavıra ikia a burima, a me ataghizi, me an boroghın izi. ⁵ Fomıra, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguıbar ıgharazıbar zuıma, gumazır kuraba me mıısogha paza me gamı. Osımtızir ekiar avırıba nguazır kamın gumazamizıbagh amıma, me dabırabır aghuıba bar puvati. ⁶ God osımtızir ıgharagha garır avırıba me ganıdı. Kamaghın amızı, me bar bıaghıregha itı. Egha kantrın maba mıısogha kantrın ıgharazıba abırı. Ezi nguıbar ekiaba uariv sosi. ⁷ Eghti iarara ingangarır aghuım damusı bar gavgafigh.

15:2: 2 Eghaghaniba 24:20; Jeremaia 29:13; Matyu 7:7; Jems 4:8

15:4: Godın Arazıba 4:29

Ia bar m̄tivigh gavgavighti, Ikiavira Itir God ian ingangarimin gan, deravira ia damuam.”

⁸ Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminin anabamin nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraimin anabamin nguazimin itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekiar a midorozimin inizibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anekiri. ⁹ Efraimin anabam ko Manasen anabam ko Simeonin anabamin adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.

¹⁰ Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimin, gumazamizir kaba iza Jerusalem uari akufa. ¹¹ Egha dughiar kamin, me midorozimin aven inizir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. ¹² Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham. ¹³ Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham,

a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. ¹⁴Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighthabagh ivi. ¹⁵Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati.

¹⁶ Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozu a isi. ¹⁷ Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁸ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ¹⁹ Ezi dughiar kam in ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

Israelia Judaba ko misosi
(1 Atriviba 15:17-22)

¹ Asa Judan atrivimın itir dughiamın, an namba 36ın azenimın aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mamın uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimın ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimın mangıgh izegh damuan kogham. ² Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godın Dipenimın itiba ko atrivimın dipenimın itir maba sara inigha, Damaskusın nguibar ekiamın itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghın Atrivim Benhadat bagha akam amada, ³ “Datirighın ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningın ikiam, mati gan afeziamning amizi mokın. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh.”

⁴ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamın amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamın nguazim bar moghıram a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir igharaziba arıziba. ⁵ Ezi Atrivim Basa kamaghın akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamın amim ategha, divazim agıvazir puvati. ⁶ Egha

gin Atrivim Asa Raman nguibamın mangasa, Judan gumaziba bar moghıra me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi.

Godın akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganingi

⁷ Dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghın a miği, “Ni ti ghaze, Sirian atrivim nın akurvaghamin gavgaviba iti, egha ni nighnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın itir puvatigha, uabın akurvaghasa an azangsighan aghua. Kamaghın amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimın midorozir gumaziba abiraghan iburagham. ⁸ Ni kamaghın fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar avırıba ko midorozir karisin bar avırıba ko midorozir gumazir bar avırir hoziabagh apiaghıra misozıba iti. Ezi dughiar kamın, ni nighnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın ikiava, an azarazıma, a nın akura. Ikiavıra Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abıra. ⁹ Gumamazir uan navir averiabar aven Ikiavıra Itir God baghavıra itıba, me nguazir kamın danganir manamın iti, a zurara me buria deravıra me bagha tintinıbar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganıdi. Ezi ni uabın

akurvaghasa Sirian atrivimın azarazir arazir kam, a derazir puvati. Kamaghın amizi, datırighın ni Judaba ko, ia deravira dapiaghan kogham. Apaniba zurara ia ko misogham.” ¹⁰ Godın akam inigha izir gumazim, Hananın miğiriğiar kaba Asa gamima, a bar puvıram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

*Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)*

¹¹ Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akınafarir kamın iti, me kamaghın a dıbori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarim. ¹² Asa atrivimın itima, an azenir namba 39ın, arımarıar bar kurar mam an dagarımningın oto. Ezi Asa uabın akurvaghasa Ikiavira Itir Godın azangsızir puvati. A doktabara, men azangsisi. ¹³ Ezi an atrivimın itir namba 41ın azenimın, Atrivim Asa uan inazir afeziabar mın areme. ¹⁴ Ezi me Devitın Nguibar Ekiamın a uabı gumazıav kemezi me a bagha okorezir dagıar torımın, anefa. Gumazıba paura ko borer mughuriar aghuim zuıba veregha, ada inigha torımın atızir dakozim gısın da inge. Egha me atrivimın kuam isa dakozir kam gısın aneti. Egha me an apangkuvigha an zıar ekiam gıniğhıgha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatın eghaghanim

17

(Sapta 17--20)

Jehosafat Judabar atrivimîn oto

¹ Ezi Jehosafat uan afeziamîn danganim inigha, Judan kantrin atrivimîn oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham. ² Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimîn anabamîn nguazimîn itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziam Asa faragha midorozimîn inizir nguibar ekiaba. ³ Jehosafat atrivimîn itir dughiamîn, a uan inazir afeziam Devitîn mîn arazir aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puvati, kamaghîn, Ikiavîra Itir God a ko ikiava, an akurvasi. ⁴ Jehosafat uan afeziamîn Godîn gîntigha, egha uaghan Godîn Araziba bar deragha dar gîntisi. A Israelin kantrin itir atrivibar mîn arazir kurabagh amir puvati. ⁵ Ezi Ikiavîra Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimîn otogha, deravîra Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar bizir aghuiba inigha a bagha zui. Kamaghîn, a dagiar avîriba ko bizir avîriba ikia, Judabar damazimîn ziar ekiam iti. ⁶ A Ikiavîra Itir Godîn Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha a kantri Judan danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asighasiki.

⁷⁻⁹ Jehosafat atrivimîn ikia, an namba 3în azenimîn aven, a uan gumazir aruar maba ko,

Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir kabar gumazamizibar sure damu. Ezi, me Judan nguibaba bar dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia, Sekaraia, Netanel ko Mikaaia. Ezi Livaibar ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko Jehoram.

Jehosafat bar atrivir gavgavim

¹⁰ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghin itir kantribar atriviba bar me gamizi, me bar Jehosafatin ati-atingi. Kamaghin amizi, me izava a ko misozir puvati. ¹¹ Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arabian gumazamiziba uaghan 7,700plan sipsipin apuriba ko 7,700plan memen apuriba inigha iza Jehosafat ganingi. ¹² Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin oto. Egha a gumaziba amangizi, me Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me bizibar arighamin dipenibar ingarigha, dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh ganasa danganir bar gavgavibar ingari. ¹³ Egha Jehosafat biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalem in me ariki.

¹⁴ Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvagha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a 300,000plan midorozir gumazibar gari. ¹⁵ An gumazir an girara irim, Jehohanan, a 280,000plan midorozir gumazir bar gavgavibar gari. ¹⁶ Gumazir dapanir aningın gin irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godin ingangarim ganiga, 200,000plan midorozir gumazir gavgavibar gari.

¹⁷ Ezi Benjaminın anabamin adarazir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanimın ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. ¹⁸ Ezi gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan midorozir bizibar suigha misoghasa gara iti. ¹⁹ Midorozir gumazir kaba bar moghira atrivimın ingangarim gamua, Jerusalemın iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekiar divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimın midorozir gumaziba uaghan adar iti.

18

*Godin akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham
(1 Atriviba 22:1-28)*

¹ Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazimiziba an ziam

fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahapin guivimin ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. ² Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapin ganasa Samarian nguibar ekiamin ghu. Kamaghin, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatin azaraghti, a mangi an akuragh Gileatin Distrighin itir, Ramotin nguibar ekiamin misoghasa nighnizim iti. ³ Egha Ahap kamaghin Jehosafat migei, "Ni na ko izam, o? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?"

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura iti. ⁴ Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."

⁵ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, "Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?"

Ezi me ghaze, "A deragham, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham."

⁶ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, "Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham."

⁷ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, egha akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiabar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁸ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

⁹ Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghın, itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar wıtın ovızibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamin tugh, gin otivamin bizibav gei.

¹⁰ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin min me giniv mangi, bar me agivagham.”

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamın mangi misogh, egh guizbangira

nguibar ekiam kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹² Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniasa amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamn atrivim mikim.”

¹³ Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

¹⁴ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁵ Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?”

¹⁶ Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima, Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

17 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

18 Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an agharir guvim ko agharir ikiriamin tuivighav iti. 19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

20 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.’

21 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.’”

22 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

23 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamın

Ahap miġeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”

²⁴ Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba ġin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitam in aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun miġei.”

²⁵ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam miġia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiam in garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. ²⁶ Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin miġei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh Bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

²⁷ Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha Ahap miġia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Atrivim Ahap misoghasa zui

(1 Atriviba 22:29-36)

²⁸ Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distriġhin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. ²⁹ Ezi midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim

Jehosafat miġei, “Ga midorozim bagħ mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangiġham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagħa zui.

³⁰ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba puvatiziba ko misogħan marki.” ³¹ Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misogħasa zuima, a tiarim akara deima, ezi ikiavira Itir God an akura. God midorozir gumazibagh ekuizi me anetaki. ³² Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³³ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimin Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir, midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim miġia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” ³⁴ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategħ mangan iburagh-buraghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia

Siriabar gara kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19

Godin akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatin atari

¹ Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira uamategha iza Jerusalem uan atrivir dipenimin oto. ² Ezi dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghın a migei, “Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghın garim gamizi, Ikiavira Itir God nin aningaghe. ³ Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser amizim Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godin ifongiamin gintighasa gavgafi.”

Jhosafat kotiabar jasba amisefe

⁴ Atrivim Jehosafat Jerusalem iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumazamizibar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin ikegha ghua notin amadaghan Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh izasa me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize. ⁵ Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba amisevegha, Judan nguibar ekiar divazir

bar gavgavim aviniziba bar me ariki. ⁶ Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghin amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiabar, ia uari uan araziba bagh deravira gan. ⁷ Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven, guizin arazim giragh kotiaba baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko, gumazamiziba ia apezeper dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godin atiatingiva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan.”

⁸ Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalem in izezir dughiamin,* Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar gumazir dapanir maba amisefe, eghti me gumazamizir Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin jasbar otivam, egh uaghan Jerusalem in nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba uari adoghodozir migirigiaba akirmigham. ⁹ Jehosafat kamaghin jasin kabav gei, “Ia ingangarir kam damuamin dughiamin, ia bar Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva, deraghvira an arazibar gin mangi. Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram otivsi, ia uan navir averiabar aven bar ifongegh. ¹⁰ Eghti ian namakataba, nguibar ekiar igharazibar

19:6: Godin Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1 **19:7:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17 * **19:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.
19:9: 2 Samuel 23:3

ikegh izi uarir akurvagh kotiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh kotiaba tuisighamin arazir aghuibar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimin misoghezi an aremezir kotiam ko, gumazim Godin Araziba, ko an Akar Gavgaviba abighizir kotiam, ko gumazim arazir God ifongeziba abighizimin kotiam ko arazir God damuasa ia mikemeziba abighizir kotiam, ia men sure damuti, me Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatigham. Eghti ia ko ian adarasi, Godin damazimin osimtiziba puvatighi, God ian aningagheghan kogham. ¹¹ Ia deraviram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangi kotiabar ingangaribar ganam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamiziba gavmanin araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Ismaelin otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam. Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvagh. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan kogh tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu.”

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

¹ Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza Judaba ko

* **20:1:** Hibrun akam deragha akar kamın mınгарim abighizir puvati.

uariv sosi. ² Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, “Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti.” Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. ³ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. ⁴ Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalem in ize.

⁵ Egha me iza Jerusalem in gumazamiziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tugha, kamaghin God ko migei, ⁶ “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham. ⁷ O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni gumazamizir fomira nguazir kam in apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira iki-asa ni e ganingi. ⁸ Ezi e dughiar ruarimin nguazir kam in ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kam in

ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze, ⁹ 'Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba izi e ko misogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dipenir kamın guamin nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghın izi nin ziam famim. Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghsi nin azangsiham. Eghti ni en dimdiam baragh uam e iniam.'”

¹⁰ Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghin God ko migei, “Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghin amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir puvati. ¹¹ Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kamın e batueghasa izegha gifa. ¹² O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti.”

¹³ Dughiar kamın, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghın tuivighav iti. ¹⁴ Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel,

a gumazamizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza Jahasiel gizivazima, ¹⁵ a kamaghin migei, “O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalem itir gumazamiziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kam in atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati. ¹⁶ Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuanadir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham. ¹⁷ Ia uari midorozir kam in misoghan kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam.”

¹⁸ Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe. ¹⁹ Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia

20:15: Ua Me Ini 14:13; Godin Araziba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7 **20:15:** Godin Araziba 20:1-4 **20:17:** Ua Me Ini 14:13-14; Diboboniba 14:9; 2 Eghaghaniba 15:2

Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.

²⁰ Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham.” ²¹ Egha atrivim uaghan gumazamizibar nighnizibagh foghasa men azangsis, egha gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati.

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue,
ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.

E bizir kabagh nighnigh,
egh an ziam fi ighiaba bangam.

Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.

Kamaghin amizi, e a minamam.”

²²⁻²³ Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar

uarigh asighasiki. ²⁴ Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimin itir tauan mamın oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire.

²⁵ Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mizekimin bizir kaba isavira iti. ²⁶ Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mamın uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamın ikegha iza datirighin, me danganir kam kamaghin a dibori, Godin Ziam Fer Danganir Zarim. ²⁷ Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalemın zui. ²⁸ Egha me gitabav sogha sighbagh iviava Jerusalemın nguibar ekiamın aven zui, egha Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin ghua ziar ekiam a ganidi. ²⁹ Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghin oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire. ³⁰ Ikiavira Itir God bar de-
raghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghin amizi, midorozitam uam otozir puvatizi, Jehosafat

uan gumamaziziba ko avughsi.

Atrivim Jehosafat areme

(1 Atriviba 22:41-50)

³¹ Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimın oto, egha 25plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba.

³² Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghın, a Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. ³³ Egha bizir vamıra, an a gamizir puvati, a miğhsibar pın itir asebar ziaba fer danganibagh asıghasıghizir puvati. Ezi gumamaziziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godın gıntıgha tugha gavgazir puvati.

³⁴ Atrivim Jehosafat amizir arazir ıgharaziba bar, a faragha atrivimın otozir dughiamın ikegha ghua an aremezir dughiamın eghaghaniba, akınafarir kamın iti, me kamaghın a dıbori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akınafarir kam, akınafarir bar ekiamın aven iti, me kamaghın a dıbori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarim.

³⁵ Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar avıribagh ami. ³⁶ Egha aning uaning inıgh biziba ater kantri Tarsisın mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aningın ingangarir gumaziba Esiongeberın kurir ekiar kabar ingari. ³⁷ Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamın gumazim, a Godın akar bar gavgazimın kamaghın Jehosafat miğei, “Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavıra Itir

God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham.”
Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisın mangan
ibura.

21

¹ Egha gın Atrivim Jehosafat uan inazir
afeziabar mın aremezıma, me Devitin Nguibar
Ekiamın, an inazir afeziabar kuaba afezir
danganımın anefa. Ezi an otarım Jehoram an
danganım inigha atrivimın oto.

Atrivim Jehoramın eghaghanım

(Sapta 21)

Jehoram Judan atrivimın iti

(2 Atrivıba 8:17-24)

² Atrivim Jehoram dozır 6pla iti. Men zıabar
kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian ıgharazım,
Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazır
kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatın otarıba.

³ Jehosafat gol ko silvan avırım ko bizır ivezır bar
pın kozıba isa uan borır kabagh anıngı. Egha a
uaghan Judan nguıbar ekiar divazır bar gavgavım
avınızıbar ganamın ingangarıba me ganıngı. Je-
horam, a Jehosafatın otarır ivarıam, kamaghın
amızı, Jehosafat uan danganım inigh atrivimın
ikiasa anemısefe. ⁴ Jehoram atrivimın otozır
dughıamın, a uan kantri bagha gavgavıgha, bar
uan dozıba ko Judan gumazır dapanır mabav
soghezi me ariaghıre.

⁵ Jehoram 32plan azenıba ikiava atrivimın oto,
egha a 8plan azenıbar Jerusalemın atrivimın
iti. ⁶ A Israelian Atrivim Ahapın, guıvımın

iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamın angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.

⁸ Jehoram Judan atrivimin itir dughiamin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. ⁹ Ezi Jehoram uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inigha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoramın midorozir gumaziba ekiarugha me misoghasa. Ezi dimagarimin Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar pamtem misogha me adugha ghue. ¹⁰ Egha, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Jehoram Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, dughiar kamın, Lipnan nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

¹¹ Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin

mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalem̄n nguibar ekiam̄n gumazamizibagh ekuizi, me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, an damazim̄n arazir kurabagh ami.

¹² Dughiar mam, God̄n akam inigha izir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akinafarir mam osirigha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, a n̄n ovavim Devit̄n God, akam kamagh̄n n̄n iti: N̄i uan afeziam Atrivim Jehosafat ko n̄n inazim Atrivim Asa, n̄i aninḡn arazir aghuibar gint̄zir puvati. ¹³ N̄i Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gin ghua, Judaba ko Jerusalemia getuima, me akirim ragha God gasara. N̄i Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi moghira n̄i a gami. Egha n̄i uan dozibav soghezi, me ariaghire. Me gumazir aghuiba, egha men araziba bar n̄n arazibagh afira. ¹⁴ Kamagh̄n amizi, Ikiavira Itir God n̄n gumazamiziba ko, n̄n amuiba ko boriba sara pazivira ia damuva, n̄n biziba bar dagh asighasigham. ¹⁵ Eghti n̄i uabi, arimariar bar kuram n̄n muriar averiam̄n ikiam. Eghti dughiar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, n̄n evenavim asighirigham.”

¹⁶ Ezi dughiar kam̄n, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arabian Itiopian nguazim̄n borogh̄n itibagh amizi, me Jehoram̄n aningaghe. ¹⁷ Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoram̄n dipenim̄n itir biziba bar ada inigha ghu. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia.

¹⁸ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimın muriamın oto. Arimariar kam a givaghan kogham. ¹⁹ Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoramın evenavim asiaghirizi, a mızazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokın.

²⁰ Jehoram azenir 32pla ikia atrivimın oto, egha 8plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. Ezi an aremezir dughiamın, gumazitam an apanguvizir puvati. Me atriviba afir danganimın anefazir puvati, me Devitın Nguibar Ekiamın anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

*Ahasia Judan atrivimın oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)*

¹ Jehoram atrivimın itir dughiamın, Arabian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoramın otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati. ² Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimın oto. Egha azenir vamıran Jerusalemın atrivimın ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. ³ An amebam nighnızir kurabar an sure gami, kamaghın amizi, an Ahapın ikizimın arazir kurabagh ami.

⁴ An afeziam aremezir dughiamin gin, an Ahapin adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin. ⁵ Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi, a Gileatin Distrighin itir nguibam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ⁶ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghua.

⁷ Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi Joramın gan ikiamin dughiar kamın, an a gasighasigham. Egha dughiar kamın Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapin ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe. ⁸ Ezi Jehu, Ahapin ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghire. ⁹ A me misoghezi me ariaghiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguibamin modogha iti. Ezi gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagha izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat bar uan navir averiamin aven Ikiavira Itir God

baghavira iti. Kamaghin amizi, me Ahasian kuam isa mozimın anefa. Ezi dughiar kamın, Ahasian ikizimın aven, Judabar atrivimın ikıva men ganamin gumazitam ua itir puvati.

Atalia Judabar atrivir amizimın oto
(2 Atriviba 11:1-3)

¹⁰ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghın akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamıra midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimın gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghın fozir puvati, Atrivim Jehoramın guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimın otarir aremeghamibar tongın Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimın aven aning modo. Kamaghın amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ¹² Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamın, Atalia Judan atrivir amizimın ikiavıra iti.

Atrivim Joasın eghaghanim

23

(Sapta 23--24)

Me Joas amisevezi, an atrivimın oto
(2 Atriviba 11:4-16)

¹ Atalia atrivir amizimın itima, an namba 7ın azenimın, Godın ofa gamir gumazim Jehoiada

bitam damuasa niḡniḡzir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko miḡeima, me an akuraghasa a ko akar dikiriḡzir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohanin otarim Asaria, ko Jehohanin otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat. ² Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba inigha Jerusalem in ize.

³ Ezi gumazir kaba bar moghira Godin Dipenimin uari akuvagha, Atrivim Joasin apengan ikiasa akar dikiriḡzir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghin me miḡei, “Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin a gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba Devitin ikizimin otivam. Kamaghin amizi, Ia izi Joasin ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimin otivam. ⁴ Ezi e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin Dipenimin tiar akabar ganam. ⁵ Eghti okoruar namba 2, atrivimin dipenimin gan, eghti okoruar namba 3, tiar akar me kamaghin diborim, Jesot, me an gan. Eghti gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvir danganir ekiamin iki. ⁶ Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, merara Godin damazimin zue, kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangam. Ia gumazamizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumazamizir igharaziba, God

mikemezi moghin azenan iki. ⁷ Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamin mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh.”

⁸ Ezi Livaiba ko Judan gumazamiziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gin zui. Egha Sabatin dughiamin, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. ⁹ Dughiar kamın, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. ¹⁰ Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. ¹¹ Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghin dei, “Joas dughiar ruarimin atrivimin

ikiam.”

¹² Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima niginir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin zui. ¹³ A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, “Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa.”

¹⁴ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, “Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.” ¹⁵ Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada,
Ikiavira Itir Godin gin mangasa*

gumazamizibar akurvasi
(2 Atriviba 11:17-21)

¹⁶ Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁷ Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. ¹⁸ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingan garibar ganasa, Livain adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kinti, me ighiar bar akongezibar amu. ¹⁹ Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven mangan kogham.

²⁰ Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba,

me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gaperu. ²¹ Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalem in iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri

(2 Atriviba 12:1-16)

¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. Joas in amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiam in amizim. ² Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiam in, Joas Ikiavira Itir Godin damazim in arazir aghuibagh ami. ³ Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aning in itima, aning otariba ko guiviba bate.

⁴ Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa nighnisi. ⁵ Egha a ofa gamir gumaziba ko Li-vaiba akuvagha kamaghin me migei, "Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam damu. Egh ia datirigh in zuamira mangi dagiar kaba

inigh.” Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

⁶ Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, “Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?”

⁷ Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.

⁸ Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mamın ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti. ⁹ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalemın gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimın itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam. ¹⁰ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar

* 24:6: Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan.

kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa. ¹¹ Ezi Livaiba dughiaabar zurara boksiar kamın gari a izivavira itima, me a isa atrivimın ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimın gumazir akınafariba osirim ko Godın ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kamın dagiaba bar da inigh, egh boksiar uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godın Dıpenim akırasa, dagiar bar aviriba ini.

¹² Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dıpenim akirmıghamin gumazibar gumazir dapanibagh anıngi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dıpenibar ingarir gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar dıpenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasın bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ingar an anekıram. ¹³ Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava Godın Dıpenim bar deravira anekırizi, a fomira ikezi moghın otogha bar deragha bar gavgafi. ¹⁴ Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganıngi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godın Dıpenimın aven ingaramın bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamın, gumazamiziba

Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.

¹⁵ Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme. ¹⁶ Ezi gumamaziziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

¹⁷ Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. ¹⁸ Atrivim Joas Juda ko Jerusalem gumamaziziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar zibaba fe. Me osimtizir bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, gumamaziziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumamazizibav geima, gumamaziziba men akaba baraghan aghua.

²⁰ Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumamaziziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa,

kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara.” ²¹ Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme. ²² Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia amir bizir kamın ganigh ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam.”

Me Joas misoghezi an areme

²³ Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalemın nguibar ekiamın misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusın nguibar ekiamın ghua, Sirian atrivim ganingi. ²⁴ Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kamın Atrivim Joasin arazir kuram ikarvagha ivezir kuram a ganingi. ²⁵ Midorozir kamın, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim givazi, Siriaba uamategha

uan nguibabar ghuezi, atrivimin gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimin misoghezi, an aremezir bizir kam ginighnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimin akuima, me an dakozimin a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitin Nguibar Ekiamin anefa. ²⁶ Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningin ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatin amebam Simrit, a Moapian adarazir amizim. ²⁷ Joasin otaribar eghaghaniba, ko Godin akam inigha izir gumazimin migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha Godin Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghira akinafarir me kamaghin diborimin iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

*Amasia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 14:2-6)*

¹ Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalem in atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalem in nguibar ekiamin amizir mam. ² Amasia arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh amua, egha

guizbangira uan navir averiamin dar gintizir pu-
vati.

³ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme. ⁴ Egha a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamın aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamın borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav sueghti, me arimighiran kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.”

*Amasia ghua Idomia ko misosi
(2 Atriviba 14:7)*

⁵ Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminın adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amisevegha, me isa uan midorozir gumazibar me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a ikiziba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazibar dibobonim

300,000in tu. Me bar moghira afuziba ko orabar suigha misoghan bar fo. ⁶ Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogremin tu.

⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei, "Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti me midorozim bagh nin gin mangan marki. ⁸ Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim bagh mangi, egh atiatingan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham."*

⁹ Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimin azara, "Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezeziba, ki manmaghin dar amuam?"

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, "Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham."

¹⁰ Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.

* **25:8:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

11 Egha gın Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsızir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire. 12 Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar mamın ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mamın me akunizi, me bar misaraghire.

13 Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamın, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar ekiabav sosi, me Samarian nguibar ekiamın ikegha ghua, Bethoronın nguibar ekiamın tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigha ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

14 Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha gıvagha, men marvir guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar mın da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan mın pauran mughuriar aghuim zuiba tue. 15 Ezi Ikiavıra Itir God, Atrivim Amasian arazir kamın ganigha bar a baseme. Egha Ikiavıra Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazıma, a ghua kamaghın Amasia mıgei, “Nı tizim bagha ikizir igharazımın asebar ziaba fe? Nı fo, aser kaba uan adarazir akuragha nın dafarımın ua me inizir puvati. Ezi, nı tizim bagha dar ziaba fe?”

16 Godin akam inigha izir gumazim miġiavira itima, Amasia an miġirigiaba atugha kamaghin miġei, “Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham.”

Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua kamaghin atrivim miġei, “Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham.”

*Amasia Israelia ko misosi
(2 Atriviba 14:8-20)*

17 Ezi ġin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a miġei, “Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa miġei. Kamaghin amizi, ia izi.”

18 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a miġei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a miġei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, ġin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

19 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia miġei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir

kamın ziar ekiam ini. Nı datırighın bar akuegh, de-
raghvıra uan nguibamın iki. Egh nı ua e misoghsi
mıdorozim foran marki. Puvatightima, nı ko Ju-
dan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham.”

²⁰ Ezi Amasia Jehoasın akam baraghan aghua.
Bizir kamın mıngarım kamakın, Judaba Idomian
asebar ziaba fe. Kamaghın amizi, God Judaba
isi men apanıbar dafarım darıghasa nıghnıgha
gıfa. ²¹ Kamaghın amizi, Israelian Atrivım
Jehoas Israelian mıdorozir gumazıba ko, me
nguıbar ekıar Judan kantrın itım Betsemesın
ghugha, Judabar Atrivım Amasia ko an mıdorozir
gumazıba ko mısosi. ²² Me uariv sogha ghua,
Israelia Judan mıdorozir gumazıba dıkabırızı,
Judan mıdorozir gumazıba ara ua uan nguıbar
ghue. ²³ Ezi Israelian Atrivım Jehoas, Betsemesın
nguıbar ekıamın Judabar Atrivım Amasian suıra.
Amasia, Atrivım Joasın otarım, egha Atrivım
Ahasian igıavotarım. Ezi gın, Atrivım Jehoas
Israelian mıdorozir gumazıba ko, Betsemesın
nguıbar ekıam ategha Jerusalemın ghue.
Egha me Jerusalem avınızır dıvazır gavgavım
gasıghasıgha, Efrımın Tıar Akamın ikegha ghua,
Tıar Akar Mıkebamın İtımın tu. Dıvazır kuvızır
kamın ababanım, a 200 mıtan tu.

²⁴ Ezi Jehoas Jerusalemın aven ghua, golba ko
silvan nguıbar ekıamın itıba bar ada ini. A
uaghan itarır ekiaba ko itarır ıgharızır İkıavıra
İtır Godın Dıpenımın itıba, ko atrivımın dıpenımın
mongezır dagıaba bar ada ini. Egha a uaghan
Obetıdom ko Judan gumazır ekıar maba isa kal-
abuzıabar mın me atıgha kamaghın Amasia mıgeı,
“Amasia, nı uam Israelia e misoghsi nıghnıghan

marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazimir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu.

²⁵ Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. ²⁶ Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamini, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

²⁷ Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakinin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakinin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalem in izegha, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

26

(Sapta 26)

*Usia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)*

¹⁻² Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikiava

atrivimîn oto. An atrivimîn itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiar kamîn danganir ikuviziba, a uam adar kiri.

³ Usia 16plan azeniba ikia atrivimîn oto, egha 52plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemîn nguibar ekiamîn amizim. ⁴⁻⁵ Usia atrivimîn itir dughiamîn, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamîn arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamîn, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamîn gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.

⁶ Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimîn danganir igharazibar nguibar ekiar igiabar ingari. ⁷ God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamîn itir Arabian adarazi abini. ⁸ Usia atrivir bar gavgavimîn otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamîn tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamîn migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti.

⁹ Egha Usia Jerusalemîn, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba,

Tiar Akar Mikebamın Itim, ko Danganir Zarımın Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konımın mın amizir divazim gısın tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam. ¹⁰ Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipın bar avırıba, danganir zarıba ko aruem uaghiri naghın mighsiar muziarıbar iti. Kamaghın amizi, Usia gumazamıba puvatızir danganimın apaniba bagha garir gumazıba bagha tauan ruarır mabar ingari. Egha a uaghan an asızıba damasa dipar mozir avırıbagh kui. Usia azenıbar ingarava da oparır ingangarım bar a gifonge. Kamaghın amizi, a gumazamıbazav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguazıba ko mighsiar dozıbar, azenıbar ingarıgha, wainın ikarızıba ko dagher avırır ıgharazır maba saram oparıgha deraghavıra dar gari.

¹¹ Atrivim Usia midorozir gumazır bar avırıba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimın akınafarıba osırır gumazım Jeiel, ko midorozir gumazıbar garır gumazım Masea, aning midorozir gumazıba mega vaghvagha okoruar me ikıamıbar me arıki. Ezi atrivimın midorozir gumazıbar garır gumazır faragha zuım Hanania, ingangarır kam damuasa aningın faragha ghua aningın gari. ¹² Judan ikızıbar gumazır dapanıba, me Usian midorozir gumazır gavgavır kabar dapanıbar iti, ezi men dibobonım 2,600ın tu. ¹³ Midorozir gumazıbar dibobonım 307,500ın tu. Ezi me bar gavgavıgha atrivimın akuragh apanıbazav sogh me abınamin fofozıba iti. ¹⁴ Ezi Atrivim Usia misoghamın bizır ıgharagha garır avırım arıghızı, da iti. Bizır kaba: afuzıba ko, oraba, dapanır asuaba, midorozir korotiaba,

barir piba ko katapelin asamin dagiaba. ¹⁵ Egha a uaghan Jerusalemın fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamın, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimın ghuavanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akur-vazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kam-aghın amizi, Usia atrivir bar gavgavimın oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazamiziba an ziar ekiamın akaba barasi.

*Usia God barazir puvati
(2 Atriviba 15:5-7)*

¹⁶ Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kam-aghın amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godın akamın gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozimın ofa damuasa zui. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godın ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven zui.

* **26:15:** Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam. **26:16:** Godın Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4

18 Egha me an atara kamaghin a migei “Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizer ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham.”

19 Dughiar kamin, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiran an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto.

20 Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

21 Atrivim Usian itir Lapan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim

Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimın dipenimın gara, egha kantri gativagha an gara ghuavıra itima, Atrivim Usia areme.

²² Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimın otozir dughiamın ikegha ghua an aremezir dughiamın eghaghaniba, da Emosın otarim Aisaia, a Godın akam inigha izir gumazim, an osirizir akınafarimın aven iti. ²³ Atrivim Usia uan inazir afeziabar mın areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arımarıam iti, kamaghın amizi me an kuam isa atriviba afir danganımın ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganım inigha atrivimın oto.

Atrivim Jotamın Eghaghanım

27

(Sapta 27)

*Jotam Judan atrivimın iti
(2 Atrivıba 15:32-38)*

¹ Jotam 25plan azenıba ikia atrivimın oto, egha 16plan azenıbar Jerusalemin atrivimın iti. An amebam Jerusa, a Sadokın guivim. ² Jotam Ikiavıra Itir Godın damazımın arazir aghuıba ami, mati an afezıam Usia amizi mokın. Jotamın afezıam faragha Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuım gamua Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumazamizıba arazir kurabagh amua ghuavıra iti.

³ Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumazıba Ikiavıra Itir Godın Dipenim avınizir Divazımın,

Tiar Akar Pın Itimın ingari. Egha me Jerusalemın aven itir danganım Ofelın boroghın, gavgavım bar divazım ganıga ingangarır avırıbagh ami. ⁴ Egha an ingangarır gumazıba, Judan anabamın mıghsıaba itir danganıbar, nguıbar ekiabar ingari. Egha mıghsıar temer avırıba itibar, me mıdorozır gumazıba mangı ikı ganamın dipenır gavgavıba ko tauan gavgavıbar ingari. ⁵ Ezi gın, Jotam uan mıdorozır gumazıba ko, me ghua kantri Amonian atrıvım ko an mıdorozır gumazııav sosi, egha Jotamın mıdorozır gumazıba, bar me abıra. Egha Jotam, Amonia mıgıa ghaze, ia takıs na danıngam. Ezi Amonia azenır kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wıt ko 1,000 tan balıba isa Jotam ganıngı. Amonia kamaghıra azenır namba 2 ko namba 3ın bizıba a ganıngı. ⁶ Jotam İkiavıra Itır God, uan Godın damazımın God ifongezır arazıbagh ami. Kamaghın amızı, an atrıvir bar gavgavımın oto. ⁷ Ezi bizır ıgharazır Jotam amızıbar eghaghanıba, da akınafarır me kamaghın dıborımın itı, Judaba ko İsraelian Atrıvıbar Eghaghanıbar Akınafarım. Akınafarır kam uaghan an amızır mıdorozıba ko arazıbagh egharı. ⁸ Jotam 25plan azenıba ikıa atrıvımın oto, egha 16plan azenıbar Jerusalemın atrıvımın itı. ⁹ Egha Jotam uan inazır afeziabar mın aremezı, me an kuam inıgha ghua Devıtın Nguıbar Ekıamın anefa. Ezi an otarım Ahas, an danganım inıgha atrıvımın oto.

Atrıvım Ahasın eghaghanım

28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivimın iti

(2 Atriviba 16:1-4)

¹ Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimın oto, egha 16plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitın mın Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir aghuibagh amir pu. ² Puvati. A Israelian atriviba amizi moghın arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimın ingari. ³ Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomın Danganir Zarimın uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar mın me tue. Egha a fomıra nguazir kamın ikezir gumazamizibar arazir kurabar gın zui. Ezi Ikiavıra Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganıngi. ⁴ Ahas mighsiabar pın itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

Siriaba ko Israelia iza

Judaba ko uariv sosi

(2 Atriviba 16:5)

⁵⁻⁶ Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba uaghan Ikiavıra Itir God, men ovavibar God, akırım ragha a gasara. Kamaghın amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas

ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. ⁷ Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana. ⁸ Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

⁹ Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamın ganigha gifa. ¹⁰ Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalemın gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko

ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamın uan namakabagh amigha osımtıziba iti. ¹¹ Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghın amizi, ia datirighın uan namakar ia kalabuzibar mın arıghıziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi.”

¹² Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananın otarim Asaria, ko Mesilemotın otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa. ¹³ Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghın midorozir gumazibav gei, “Ia kalabuziar maba inıgh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osımtızim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam.”

¹⁴ Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan inıziba inıgha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atıgha, me ghue. ¹⁵ Ezi 4plan gumazir aruar kaba,* dikavıgha kalabuziabar akurvasi. Me

* **28:15:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abıghızir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba “4plan gumazir aruar kaba,” a deragha mıgeir puvati. Me kamaghın nıghnıgha ghaze, “İngangaribar garir gumazir dapanıba, gumazir aruar maba amısefe, ezi men ziaba akınafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osızirir mamın iti.”

midorozir gumaziba midorozimîn inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganîga, dagheba ko dipaba me ganîdi. Egha olivîn borem isa marasinîn mîn men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghîra men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamîn oto, nguibar ekiar kam, detîn temer bar avîriba an iti. Egha Israelia me atîgha uamategha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabîn akurvaghasa Asiriabar azangsîsi

(2 Atriviba 16:7-9)

¹⁶⁻¹⁷ Israelia, Judabav sogha me abîrazi bizir kabar gîn, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abîra. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar mîn men suigha, me inigha ghu. Kamaghîn amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangî an azaraghti, a izi an akuragham. ¹⁸ Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghîn mîghsîar muziariba ko sautîn amadaghan itir Negevîn danganimîn itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abîragha, Betsemesîn nguibar ekiam ko, Aijalonîn nguibar ekiam ko, Gederotîn nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghîn itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizîma da men nguibar ekiabar otifi. ¹⁹ Osimtîzir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimîn mîngarim kamakîn, Ahas arazir

kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi. ²⁰ Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami. ²¹ Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

²² Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami. ²³ A kamaghin migei, “Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham.” Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumamaziba batifi. ²⁴ Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalem danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari. ²⁵ Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumamaziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar

pın itir danganibar ingari. Egha arazir kamın, Ahas Ikiavıra Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasın aningaghe.

²⁶ Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimın otozir dughiamın ikegha ghua an aremezir dughiamın eghaghaniba, akınafarir kamın itima, me kamaghın a dıbori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarim.

²⁷ Ezi Ahas uan inazir afeziabar mın aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganımın anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitın Nguibar Ekiamın ghugha anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganım inigha atrivimın oto.

Atrivim Hese kian eghaghanım

29

(Sapta 29--32)

Hesekia Judan atrivimın iti

(2 Atriviba 18:1-3)

¹ Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimın oto, egha 29plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim. ² Hesekia Ikiavıra Itir Godın damazımın arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizı mokın.

Me Ikiavıra Itir Godın Dıpenim gamizi, a ua zue

³ Hesekia atrivimın itima an azenir faragha zuımın, an iakınir faragha zuımın, a uam Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın tiar akaba kuigha, ada akırasa gumazir mabav keme. ⁴ Egha a Godın ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghın Ikiavıra Itir Godın

Dipenimın, danganir gumazamiziba uari akuvimın uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghın me miğei, “Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavıra Itir God, en ovavibar God daningigh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godın damazimın zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvıra ikiam. ⁶ En ovaviba deragha, Ikiavıra Itir God, en Godın akamın gıntızir puvatigha an damazimın arazir kurabagh ami. Me Ikiavıra Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara. ⁷ Egha me Ikiavıra Itir Godın Dipenimın azuarimın tiar akaba asegha, lamın isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimın, ofan bar isia miğiribagh amir puvati.

⁸⁻⁹ “Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavıra Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar mın uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavıra Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.

¹⁰ “Kamaghın amizi, ki datirighın Ikiavıra Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamın aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. ¹¹ Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghın fogh, Ikiavıra Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghın amizi, ia bar deravıra ingangarir kam

damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumamazibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuam.”

¹² Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin ikizimin gumazimning. ¹³ Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning. ¹⁴ Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning. ¹⁵ Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue. ¹⁶ Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir Godin damazimin zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin boroghin, danganir ekiar me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera Jerusalem in azenan ghua, Kidronin fanemin danganir zarim giraghugha da ariki. ¹⁷ Me iakinir faragha zuimin aruer farazimin, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghiram a gami. Me ingara ghua

namba 8in aruemın me Dıpenımın azuarımın tiar akamın otifi. Egha me Ikiavıra Itir Godın Dıpenım an damazımın zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamın aruer namba 16in, me ingangarir kam agıvazi, Ikiavıra Itir Godın Dıpenım an damazımın ua zue.

Me Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın ofa gami

¹⁸ Godın ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarım agıvagha, ghua Atrivım Hese kian gara kamaghın a mıgei, “E Ikiavıra Iti Godın Dıpenımın itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gıfa. Ofan bar isia mıghırıbar amuamin dakozım ko, an ingangarir biziba bar moghıra, egha dakozir me God ganıdir bretba arızım ko, dakozımın ikiamın biziba, da bar moghıra zue. ¹⁹ Atrivım Ahas fomıra akırım ragha God gasara, egha Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın itir itarir ekiaba ko, itarir dozıba itir danganıbar da inıgha, danganıbar ıgharazıbar da arıghızı, e uam a da inıgha izegha dagh amizi, da Ikiavıra Itir Godın damazımın ua zue. Egha e Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın ofa gamir dakozımın boroghın da arıki.”

²⁰ Atrivım Hese kĩa akar kam baregha gıvagha, bar mızaraghara Jerusalemın gumazır dapanıbar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghıra iza uari akuvazi, a me inıgha Ikiavıra Itir Godın Dıpenım bagha zui. ²¹ Egha me 7plan bulmakaun apurıba ko, 7plan sipsipın apurıba ko, 7plan sipsipın nguzıba ko, 7plan memen apurıba inıgha da sara zui. Egh 7plan memen apurır kaba, me da Judan gumazamızıbar arazır kuraba ko, atrivımın adarazır arazır kuraba ko, Ikiavıra

Itir Godin Dıpenimın aven amizir arazir kuraba, bar moghıra dagh nıghnıgha, arazir kuraba gın amadir ofa damuam. Egha atrivim, asızir kabar Ikiavıra Itir Godin ofa gamir dakozimın dar ofa damuasa Aronın ovavir boribav keme. ²² Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inıgha ghua ofa gamir dakozimın da kavamangi. Ezi me gın 7plan sipsipın apuriba ko, 7plan sipsipın nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inıgha ghua uaghan ofa gamir dakozimın da kavamangi. ²³ Ezi gın atrivim gumazir avırıba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gın amadir ofa bagha 7pla memen apuriba inıgha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isın arıki.

²⁴ Egha atrivim kamaghın mıgei, “E Israelian gumazamiziba bar, me e bagh arazir kuraba gın amadir ofaba ko, ofan bar isia mıghırıbar amuam.” Kamaghın amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gın amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inıgha ghua ofa gamir dakozimın da kavamangi.

²⁵ Atrivim Heseıia, Ikiavıra Itir God fomıra uan akam inıgha izir gumazimning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganıngızir Akar Gavgavımın gıntıgha, Livaıbav kemezi, me gitaba ko, tambarınba ko, buaba inıgha ghua, Ikiavıra Itir Godin Dıpenimın aven tuıvıghav iti. ²⁶ Livain kaba, Atrivim Devit fomıra ikiararangızir gitaba ko bizir ıgharazıbar suıgha tuıvıghav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sıghabar suıgha me ko tuıvıghav iti.

²⁷ Ezi Hesekia ofan bar isia miġħiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me magħira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa gamir gumaziba siġhabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami. ²⁸ Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba siġhabagh ivi. Me kamagħiram amua ghuavira itima, ofan bar isia miġħiriba isigha bar gifa. ²⁹ Ofan kaba ġivazima, Atrivim Hesekia ko, gumazamiziba bar mogħira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ³⁰ Ezi Atrivim Hesekia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me ġin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe.

³¹ Ezi Hesekia ġin kamagħin gumazamizibav gei, “Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamagħin amizi, ia an borogħin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.” Ezi gumazamiziba bar mogħira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia miġħirir ofabar amuasa bar ifonge, ³² egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagħa bar isia miġħirir ofan kabar amuasa izi. ³³ Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba

ofabar m̄in da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi. ³⁴ Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi m̄ighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kam̄in m̄ingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati. ³⁵⁻³⁶ Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia m̄ighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia m̄ighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan m̄in da inge. Atrivim Heskia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30

*Me, God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam damuamin biziba akiri*

¹ Atrivim Heskia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam

amada, eghti me izi Jerusalemın İkiavıra Itir Godın Dıpenimın uari akuvaghām. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningın gumazamiziba bagha akınafariba amangi. ²⁻³ Me iakinir faragha zuimın isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomıra ami mokın. Ezi ofa gamir gumazir avırıba Godın damazimın zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalemın uari akuvazir puvati. Kamaghın amizi, atrivim uan gumazir dapanıba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2ın isam damuasa akam akiri. ⁴ Atrivim ko gumazamiziba bar niğhnizir kam bagha navir vamıra iti. ⁵ Kamaghın amizi, me bar İsrailın itir danganıba bagha akaba amangi. Me Berseban nguıbar ekiar sautın amadaghan itimın ikegha ghua, Danın nguıbar ekiar notın amadaghan itimın tu. Egh gumazamizıbav kemeghti, me İkiavıra Itir God, a İsrailian God bagh izi, Jerusalemın uari akuvagh God İsrailia Gitazir Dughiam Gıniğhniğhamin Isam damuam. Moses Osirizir Arazıba ghaze, İsrailia bar moghıra uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazıra arazir kamın gıntisi.

⁶ Kamaghın amizi, atrivim uan gumazir dapanıba ko, akınafariba osirigha gumazir mabagh anıga kamaghın me miğia ghaze, ia akınafarir kaba inigh bar moghıra İsrail ko Judan danganıba bar dar mangi. Akınafarir kabar itir akaba kamaghın miğei, “İa İsrailian ikiavıra itir varazıra, Asirian atrivıba ia gasıghasıghızir puvatizıba, ia oragh. İa uamategħ İkiavıra Itir God, a en ovav-

iba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. ⁷ Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani. ⁸ Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningigh. Egh ia Jerusalem izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham. ⁹ Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam.”

¹⁰ Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei. ¹¹ Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalem ghue. ¹² Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gu-

mazir dapanibar akamın gıntıgha iza Jerusalemın uari akuvagha, Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgaviba mikemezi moghın, isar kam gami.

*Me God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam gami*

¹³ Egha iakinir namba 2ın, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamın, gumazamizir bar avırir dafam iza Jerusalemın uari akufa. ¹⁴ Egha me ghua Jerusalemın itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan mıgharir mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar otevíba inigha, ghua Kidronın Fanemın danganir zarımın da makuni. ¹⁵ Egha namba 2ın iakinimın, an aruer namba 14ın, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipın nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godın damazımın zueghamin arazibar gın ghua uari zuezir puvati, kamaghın me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazımın uarigh amigha zue. Me uari zuegha gıvagha, ofan bar isi mıghıramıbar asıziba inigha Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın zui.

¹⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godın ingangarir gumazım Moses me ganıngızir Arazıbar gın ghua Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın gumazamizıbar damazımın tuıfı. Ezi Livaıba ofabar ghuzıba inigha ofa gamir gumazıbagh anıngızı, me da isa ofa gamir dakozımın da kavamadı. ¹⁷ Gumazamizir avırıba, Godın damazımın uari zueghasa zueghamin arazım gamızir puvati, kamaghın me uari uan sipsipın nguzıbav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghın amızı, Livaıba

gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Hesehia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh." ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Hesehian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.

²¹ Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Li-vaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughia- bar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²² Isar kam in dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesehia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kam in, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh

isafura

²³ Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. ²⁴ Ezi Atrivim Heskia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. ²⁵⁻²⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalem in ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalem in otozir puvati. ²⁷ Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangsis. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsim barasi.

31*Heskia Ikiavira Itir Godin Dipenimin inganariba akiri*

¹ Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalem in uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar

guarir akıniba apıragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminın anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimın anabamın nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pın itir danganir asebar ziaba feba saram asıghasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gın uamategha uan nguıbar zui.

² Atrivim Heskia ofa gamir gumaziba ko, Livaıba tuiragha, men ikıziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arıgha, me mıgıa ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikıziba fomıra ingarizi moghın ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighırıba ko, God ko navir vamıran ikiamin ofabagh amua, Ikiavıra Itir God mınabava, an ziam fava, an Dıpenimın ingangariba bar dagh ami. ³ Atrivim kamaghın mıgıa ghaze, ofa gamir gumaziba, an dıvazimın aven an asızıbar tongın asızıba iniva ofan bar isia mighırıba, zurara mızarazıba ko, guaratızıbar dar amu. Egh me uaghan Sabatın dughiaba ko, iakinir igiaba ko, Godın ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asızıba inigh ofa damu, mati Ikiavıra Itir Godın Arazir Moses fomıra osirizıba mikemezi mokın.

⁴ Egha atrivim kamaghın Jerusalemın gumazamizıbav gıa ghaze, me uan daghebar tongın daghetaba inigh ofa gamir gumazıba ko, Livaıba bagh da inigh izi. Gumazamizıba kamaghın damuti, ofa gamir gumazıba ko, Livaıba deragh uan ingangarım damuam, mati Ikiavıra Itir Godın Arazıba mikemezi mokın. ⁵ Atrivimın akar kam,

kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. ⁶ Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha da ariki,* egha me bizir kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini.

⁷ Gumazamiziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu. ⁸ Ezi Atrivim Hesekia ko, gumazir dapaniba ghua, gumazamiziba inigha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumazamiziba minabagha, me bagha bar akonge. ⁹ Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Manmaghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira uan gumazamizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dipenimin ize. E dagher

* **31:6:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **31:10:** Malakai 3:10

kabar avırım ame, egha da agıvan iburazi, dagher pozir bar avırıba ikiavıra iti.”

¹¹ Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavıra Itir Godın Dıpenim avınızir divazımın aven, biziba arıghasa danganıba akıra dar ingari. ¹² Egha me dagher kaba ko, bizir igharazıba ko, 10plan pozıbar arıghızir bizir kabar pozir mam inıgha, Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın bizıba arıghamin danganir kabagh arıki. Ezi Livain mamın ziam Konania, a ingangarir kamın garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simeı, a ingangarir kamın garir gumazir namba 2.

¹³ Atrivim Heseıia ko, Godın Dıpenımın ofa gamir gumazıbar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simeın akurvaghasa, ua Livain maba amısefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia.

¹⁴ Imnan otarım Kore, a Livain mav, a Ikiavıra Itir Godın Dıpenim avınızir divazımın aruem anadı naghın itir tiar akamın garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganıngi: A gumazıba uan ifongiabar gın ghua, God ganıdir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumazıba Ikiavıra Itir God ganıdıba inıgh, ofan bar anogoroghezıbar naba inıgh, da tuiragh ofa gamir gumazıbar anıngam. ¹⁵ Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuım gamua, ofa gamir gumazıbar nguıbar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazıbar ikızıba bagha dagheba tuiragha me ganıdi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikızıba bar me ganıdima, tav daghetamın otevezir puvatı, me bar moghıra dagheba ini,

gumazir igiaba ko, ghuriba sara. ¹⁶ Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamın ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalemın mangekh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†

¹⁷ Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamın, me men ikizibar ziabar apengan da osirighti, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamın, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri. ¹⁸ Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimın uari uari zuamin ingangarim iti.‡ ¹⁹ Aronın adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.

²⁰ Heskia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimın, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh

† **31:16:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. ‡ **31:18:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

ami. ²¹ Hesehia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hesehia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi

(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37; Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

¹ Atrivim Hesehia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi. ² Ezi Hesehia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa. ³ Ezi Hesehia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. ⁴ Dughiar kamin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, "E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham." Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar kaba bar ada apemegha da apiri.

⁵ Egha Hesehia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir

akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mamın ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar Ekiamın itir danganir zarar me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganıdi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari.

⁶ Egha gin, Heskia Jerusalemın gumazamiz-ibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamın tiar akamın boroghın uari akuvir danganir ekiamın, bar gumazamiziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me miği. A kamaghın me miği, ⁷“İa tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamın atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegħa men gavgavim bar a gafira. ⁸ Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a İkiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagħ en apaniba abınam.” Gumazamiziba atrivimın akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh anıngi.

⁹ Dughiar kamın Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisın nguibar ekiamın misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Heskia ko, Judabav kimasa

32:7: Godın Araziba 31:6; 2 Atriviba 6:16; 2 Eghaghaniba 20:15

32:8: Jeremaia 17:5; Rom 8:31; 1 Jon 4:4

Jerusalemın ghue. An akabar kara: ¹⁰ “Kı Asirian Atrivim Senakerip, kı foghasa, ia manmaghın garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati. ¹¹ Kı fo, Hesekia kamaghın ia mıgei, Ikiavıra Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesekia ia gifari, ia nıghnızir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam iningham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatıgh arıghiregham. ¹² Ia fo, Hesekian kamra, mıghsiabar pın itir danganir Godın ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asıghasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangı ofa gamir dakozir vamıra, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godın ziam fam.

¹³ “Kı uan ovaviba ko, e kantrin ıgharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, ıgharaz darazir aseba men akurazi, kı ti men kantribagh asıghasıghızir pu? Bar puvati. ¹⁴ E kantrin avırıba ko mısoke, ezi men aser avırıba iti. Ezi kantrin ıgharazitamın asetam men akurazi, me midorozir tamın e abırızir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimın e abırıgham? Ti puvatıgham! ¹⁵ Ia Hesekia ateghti a ia gifaran markı, egh ia an akam baragham markı. Bar guızbangıra, kantrin ıgharazitamın asetam an akuragha gavgavim a ganıngizi, a nan ovaviba ko mısogha me abırızir puvati. Bar guızbangıra, ian God uaghan ian akuragham kogham.”

¹⁶ Asirian atrivimın gumazir dapanıba, akar kurar bar avırıbar Ikiavıra Itir God ko, an in-

gangarir gumazim Hesekia gami. ¹⁷ Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, “Ki kantrin igharazibav soz-ima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesekian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamizibar akuraghan kogham. Bar puvatigham.” ¹⁸ Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalem in nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kam in, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham. ¹⁹ Asiriaba kamagh in nighnigha ghaze, Jerusalem in God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar dar ingari, kamagh in amizi, me dibovir akabar a gami.

²⁰ Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaning in akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emos in otarim.) ²¹ Ikiavira Itir God aning in dimdiam baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivim in midorozir gumaziba itir danganim in ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamagh in amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asem in ziam fasa, an dipenim in aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.

²² Arazir kamın, Ikiavıra Itir God, Atrivim Hesehia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavıra Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavıra Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavıra ikia avughsi. ²³ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemın iza, Ikiavıra Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesehia ganıdi. Dughiar kamın ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesehia ganıga ghuavıra iti.

Hesehia arımarıam ini
(2 Atrivıba 20:1-3; 20:12-19; Aısaia 38:1-3; 39:1-8)

²⁴ Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamın, Atrivim Hesehia arımarıar bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamın, a Ikiavıra Itir God ko mıgeıma, Ikiavıra Itir God an dımdıam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arımarıam gıvagham. ²⁵ Hesehian arımarıam gın gıvazi, a Ikiavıra Itir God, an akurazir bizir ekiar kam gıñıgnızir puvati. A uabi fava, Ikiavıra Itir God mınabazir puvati. Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God an anıngaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalemın gumazamizibagh asighasighasava ami. ²⁶ Ezi Hesehia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abıra. Kamaghın amizi, an atrivimın itir dughiamın, Ikiavıra Itir God me gasighasighizir puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

²⁷ Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumazamizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari. ²⁸ Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari. ²⁹ God bizir aghuir bar aviriba Hesekia ganingi, ezi Hesekia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekiar aviribar ingari. ³⁰ Atrivim Hesekia fomira Gihonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesekia amizir biziba bar deraviram otifi. ³¹ Babilonin kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kam^{*} eghaghanim baregha, bizir kam^{*} mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesekia bagha izi. God Hesekian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kam^{*} Hesekia ataki.

*Atrivim Hesekia areme
(2 Atriviba 20:20-21)*

³² Atrivim Hesekia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir

* **32:31:** Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11in iti.

me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.
³³ Atrivim Hesehia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumazamiziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti

(2 Atriviba 21:1-9)

¹ Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalemian atrivimin ike. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kam in ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin damazimin derazir puvatziba.

³ Fomira an afeziam Hesehia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin

ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, “Jerusalem in itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam.” ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirim in min me tuezi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, “Jerusalem in nguibar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Ia nan gumazamiziba, ki mikemezi

33:4: 2 Eghaghaniba 6:6 **33:7:** 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18

moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamın ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamın aven ize.

Manase navim gira

¹⁰ Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati. ¹¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimın midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriba kalabuziamın mın Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, senin an dafarimning ikegha, a inigha Babilonin ghu. ¹² Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin damazimın uabi abiragha, uamategha God bagha iza, ¹³ uabin akurvaghasa an azangsi. Ezi God Manasen azangsim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha Jerusalemın ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.

14 Bizir kabar gın, Manase Jerusalem avinizir divazimın azenan itir divazir igiamın ingari. Me kamaghın danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam. Divazir kamın tuirivim bar pın iti. Divazim aruem uaghiri naghın, danganir zarir Gihonın Dıpar Emimirimın ikegha ghua notın amadaghan tiar akar me kamaghın diborimın tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distrighın itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe. 15 Egha a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godın Dıpenimın aven atizir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godın Dıpenim itir mighsiamın pın itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusalemın danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki. Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiamın azenan ghua bar ada makuni. 16 Egha a gın uamategha Ikiavira Itir Godın ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamıran ikiamın ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakozimın dar ofa gami. Egha a kamaghın Judabav gei, “Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi.” 17 Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghira Jerusalemın izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godın ziam fa, egha ofaba a ganıdi.

*Atrivim Manase areme
(2 Atriviba 21:17-18)*

18 Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akınafarir me kamaghın dıborımın iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarim. Manase God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavıra Itir God, Israelian Godın ziamın Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akınafarir kamın iti. 19 Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akınafarir me kamaghın dıborımın iti, Godın Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akınafarir kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akırım ragha God gasarazir arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akınir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akınafarir kam uaghan, a navim giragha uabi abırazir arazim ko, a God ko miğeima, God an dımdiam baraghizir bizibagh eghari. 20 Manase uan inazir afeziabar mın aremezi, me atrivimın dıpenim avınizir dıvazimın aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganım inigha atrivimın oto.

*Emon Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 21:19-26)*

21 Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimın oto, egha azenir pumuningra Jerusalemın atrivimın ike. 22 Emonın afeziam Manase amizi moghın, Emon uaghan Ikiavıra Itir Godın damazımın arazir kurabagh ami. Amonın afeziam Manase fomıra ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. 23 Emonın afeziam, Ikiavıra Itir Godın damazımın uabi abıragha

navim gîra, ezi Emon kamaghîn amizir puvati. An arazir kurabar osîmtîzim ghuavîra iti. ²⁴ Dughiar mamîn, Emonîn ingangarîr gumazîbar dapanîba uarî akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuavîba burîa akam misosi. Egha me gîn atrivimîn dipenimîn aven a misoghezi an areme. ²⁵ Ezi gîn Judan gumazamîzîba, ingangarîr gumazîbar dapanîr Emon misoghezîr kaba inîgha, uaghan me misoghezi me ariaghîre. Egha me Emonîn otarîm Josaiâ gamîzî, a uan afeziâmîn danganim inîgha men atrivimîn oto.

Atrivim Josaiân eghaghanîm

34

(Sapta 34--35)

*Josaiâ Judan atrivimîn iti
(2 Atrivîba 22:1-2)*

¹ Josaiâ 8plan azenîba îkia, Judan atrivimîn oto, egha 31plan azenîbar Jerusalemin atrivimîn ike. ² Atrivim Josaiâ uan ovavim, Atrivim Devit fomîra amîzî moghîn, a Ikiavîra Itir Godîn damazimîn arazir aghuibagh amî. Egha a Ikiavîra Itir Godîn akaba bar a dar gîn mangasa bar gavgafi.

Josaiâ asebar marvir guaba batuegha da makunî

³ Josaiâ 15plan azenîba îkia, egha a namba 8în azenîr an atrivimîn itir dughîar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitîn Godîn ziam fa a baghavîra iti. An namba 12în azenîr an atrivimîn itir dughîamîn, a uan ingangarîr gumazîba amangîzî me Juda ko Jerusalemin danganîba bar dagh arua,

asebar ziaba fer danganir miḡhs̄iabar p̄in itiba bar dagh asighas̄igha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeaba ko, ain̄in ingariziba, bar dagh asighas̄iki.

⁴ A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh asighas̄igha, dar borogh̄in itir paura mughuriar aghuim̄in ofabagh amir dakozibagh asighas̄iki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeaba ko, ain̄in ingarizir aser mabar nedaziba sara asighas̄igha, dav sozima da misaraghira averenim̄in m̄in oto. Egha me averenir kaba inigha ghua gumazamizir fom̄ira aser kabar ofa gamizibar mozibagh is̄in da kavamangi. ⁵ Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh is̄in da tuez̄i da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazim̄in ua zue.

⁶ Egha Josaia ghua Manasen anabam̄in nguazim ko, Efraim̄in anabam ko, Simeon̄in anabam ko, Naptalin anabam̄in nguazim̄in ghua bar notin amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighas̄ighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighas̄iki. ⁷ A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighas̄igha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighiz̄i da averenim̄in m̄in oto. Egha a uaghan Israelin nguazim̄in aven, pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba bar

34:4: 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3

34:5: 1 Atriviba

13:2

dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemın ghu.

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akınafarımın api
(2 Atriviba 22:3-20)*

⁸ Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimın ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning Godin damazımın zue. A gın gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uam anekirighasamin ingangarımın ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalemın nguıbar ekiamın garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimın akınafariba osirir gumazım Joa, a Joahasın otarim. ⁹ Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimın itiar akamın garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimın ingangarımın akuraghasa, Manasen anabamın gumazamiziba ko, Efraimın anabamın adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamın adarazi ko, Benjaminın anabamın adarazi ko, Jerusalemın nguıbar ekiamın itir adarazi da, dagıar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagıar kaba inigha ofa gamir gumazıbar dapanim Hilkia bagha ghu. ¹⁰ Egha me dagıar kaba Hilkia ganıngizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akırir ingangarımın garir gumazıbagh anıngizi, me Dipenim akıramın ingangarir gumazıbagh ivese. ¹¹ Me, dipenıbar ingarir gumazıba ko, gumazir dagıabar dipenıbar ingara fozıbagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avınizir divazımın aven

dipeniba uam adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi. ¹² Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba, ¹³ gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir igharazibagh ami.

¹⁴ Livaiba dagiar gumazamiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godin Araziba Itir Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganingizir Araziba. ¹⁵ Ezi Hilkia kamaghin akinafariba osirir gumazim Safan migei, "Ki akinafarir righizir mamın api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti." Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi.

¹⁶ Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga kamaghin a migei, "E ni mikemezi moghin biziba bar adagh ami. ¹⁷ E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba bar ada inigha

dipenim akiraghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi.”

¹⁸ Egha Safan kamaghin migei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akinafarir kam na ganingi.” Egha an akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a dibori.

¹⁹ Ezi atrivim akinafarir kamın aven itir Godin Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki. ²⁰ Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanin otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghin me migei, ²¹ “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamın apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamagh-sua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelin ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge.”

²² Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemın boroghın itimin ghu. Amizir kamın ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimın garim. Salum a Tokhatin otarim, egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, ²³ kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia

gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, ²⁴ 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Me Judan atrivimin damazimin diponezir Akinafarimin itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko, an itir gumazamiziba saram asighasigham. ²⁵ Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.

²⁶ "Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ²⁷ ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki. ²⁸ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kam in ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham.'" Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim bagha uamategha ghue.

*Gumazamiziba Ikiavıra Itir Godın apengan iki-
asa akam akiri
(2 Atriviba 23:1-20)*

²⁹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalemın gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ³⁰ Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalemın itir gumazamiziba, me ghua Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın uari akufa. Me uari akuvagha gıvazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akınafarir Rıghizir me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha da dıbori. ³¹ Atrivim Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın tiar akamın boroghın itir guarir akınımın boroghın tughav ikia, Ikiavıra Itir Godın damazımın Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghın mıgei: A bar guizbangıra uan navir averiam ko, uan duamın aven, Godın Akar Gavgavıba ko, arazir a me ganıngizıba ko, arazir a ifongezıba, a bar dar amuam. Egh an Akınafarir kamın aven itir Akar Dikirizir Gavgavımın akaba bar dar gın mangam. ³² Egha Benjaminın adarazi ko, Jerusalemın itir igharazi darasi, me Akar Dikirizir Gavgavir kamın akabar gıntıghasa, atrivim mıgırıgıar bar gav-gavim me ganıngi. Egha gın Jerusalemın gumazamizıba, me uan ovavıbar God ko amızir Akar Dikirizir Gavgavımın akabar gıntısı. ³³ Israelian danganıba bar asebar marvir guaba dar ikiavıra iti, ezi bizir kaba Ikiavıra Itir Godın damazımın bizir bar kurar a bar aghuazıba. Ezi Josaia marvir guar kaba bar adagh asıghasıki, egha Israelia Ikiavıra Itir God, uan Godın gıntıghasa, bar gav-gafi. Ezi an atrivımın itir dughıamın, gumaza-

miziba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin gintighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir putati.

35

*Me God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam gami
(2 Atriviba 23:21-23)*

¹ Atrivim Josaia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalemın uari akuvagha, iakinir faragha zuimin, an aruer namba 14ın, me dughiar ekiar kam ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir bar aviribav soke. ² Ezi Josaia ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin uan ingangarim damu. Egha me deravira ingangarir kam damuasa, a uaghan gavgavim men nighnizibagh anidi.

³ Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, "Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba. ⁴ Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia

ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir. ⁵ Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuam iki. ⁶ Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamın araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam.”

⁷ Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. ⁸ Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kamın uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi. ⁹ Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha

500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam.

¹⁰ Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi. ¹¹ Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi.

¹² Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami.

¹³ Ofan kamnin bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebar tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi.

¹⁴ Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar inganrar ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.

¹⁵ Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin

ovavir boriba, me Godin Dïpenimîn uan dangani-bar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimîn akam inigha izir gumazim Jedutun, fomîra me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dïpenimîn tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham.

¹⁶ Aruer kamîn, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavîra Itir Godin ofa gamir dakozimîn dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mikemezi mokîn. ¹⁷ Israelin gumazamizir Jerusalemîn itiba, me dughiar kamîn isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavîra itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa. ¹⁸ Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghavîram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomîra amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamîn ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamîn tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghavîram oto. ¹⁹ Dughiar kamîn, Josaia 18plan azenibar atrivimîn itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghvîram a gami.

Isipia Judaba ko misogha Josaia misoghezi, an areme

(2 Atriviba 23:28-30)

²⁰ Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisın nguibar ekiamın ghu. Josaia bizir kamın akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui. ²¹ Ezi Atrivim Neko kamaghın Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghın amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghın amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.” ²² God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghın amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi. ²³ Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.

Ezi a kamaghın uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.” ²⁴ Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalemın ghu.

Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalemın gumazamiziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi. ²⁵ Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaiia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamın iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaiia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizar dughiabar, Israelia zurara arazir kamın gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akınafarımın iti. ²⁶⁻²⁷ Atrivim Josaiia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarım faraghavira itimın ikegha ghua, an aremezir dughiamın tu, da akınafarım me kamaghın diborımın iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarım. Akınafarım kam uaghan, Josaiia Ikiavira Itir Godın Akınafarımın Osirizir Arazibar gıntigha amizir arazir aghuibagh eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(Sapta 36)

*Joahas Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 23:30-35)*

¹ Josaian ovevemın gin, Judaba, an otarım Joahas inigha, borem an dapanım gingegha, anemisevezi a uan afeziamın danganım inigha men atrivimın oto. ² Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimın oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemın atrivimın ike. ³ Isipın Atrivim Neko

Jerusalemın iza, atrivir ingangarımın Joahas agıfa. Ezi Joahas uam atrivimın itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin mın dagıaba a ganıdi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ⁴ Ezi Atrivim Neko, Joahasın dozım Eliakim inıgha a gamızı, a Joahasın danganim inıgha Juda ko, Jerusalemın atrivimın oto. Neko Eliakimın ziam adegħa ziam Jehoiakim a gati. Egha ğın, Neko Joahas inıgha Isipın ğhugħa kalabuziar gumazımın mın aneti.

Jehoiakin Judan atrivimın iti

(2 Atrivıba 23:36--24:7)

⁵ Jehoiakim 25plan azenıba ikia, Judabar atrivimın oto. Egha 11plan azenıbar Jerusalemın atrivimın ike. Jehoiakim İkiavıra İtir Godın damazımın arazir kurabagh ami. ⁶ Jehoiakim Judabar atrivimın itir dughıamın, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan mıdorozir gumazıba ko iza Judan kantri mısosi. Egha Nebukatnesar me abıragħa Atrivim Jehoiakimın suiragħa kalabuziar gumazımın mın senbar a ikegha, a inıgha Babilonın nguıbar ekiamın ğhu. ⁷ Egha Nebukatnesar uagħan İkiavıra İtir Godın Dıpenimın aven itarir ekiar maba ko, itarir dozir maba inıgha Babilonın ğhugħa, uan atrivir dıpenimın da ariki.

⁸ Atrivim Jehoiakim amızir bizir ıgharazıbar eghaghanıba, akınafarir me kamagħın diborımın iti, Judaba ko, İsrailian Atrivıbar Eghaghanıbar

36:4: Jeremaia 22:11-12 **36:5:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **36:6:** Jeremaia 25:1-38; 36:1-32; 45:1-5; Daniel 1:1-2

Akinafarim. Akinafarir kam uaghan Jehoiakimın arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimın oto.

Jehoiakin Judan atrivimın iti

(2 Atriviba 24:8-17)

⁹ Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemın atrivimın ike. Egha a Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. ¹⁰ Azenir kamın, orangtızimın dughiam gıvasava amima, Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimın mın, a inigha Babilonın ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir itarir aghuiba inigha Babilonın ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinın afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalemın atrivimın oto.*

Babilonia Jerusalemia ko misogha nguibar ekiam ini

(2 Atriviba 24:18--25:21; Jeremaia 52:1-11)

¹¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın

36:10: Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekiel 17:12-13

* **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghın miği, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimın oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghın miği, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimın oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinın Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinın afeziar dozim. Fofozir gumazir avıribar nighnızim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangıra, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangıra puvati.

36:11: Jeremaia 27:1-22; 28:1-17

atrivimın ike. ¹² Sedekaia Ikiavıra Itir God, an Godın damazımın, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavıra Itir Godın akamın gun a migeima, a uabi abırava an akam barazir puvati. ¹³ Sedekaia bar akaba barazi puvatıgha, navim giraghan aghuagha, Ikiavıra Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faragha uabın gın mangasa Akar Gavgavimın Sedekaia gamizi, a pura Godın ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarın akamın gıntıgham. Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarın akaba barazir puvatıgha, uam an apengan itir puvati. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghıra akırım ragha Ikiavıra Itir God gasaragha, kantrin ıgharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavıra iti. Me kamaghın amua, Ikiavıra Itir Godın Dıpenir Jerusalemın itir a ua baghavıra inabazim gamima, an an damazımın mize. ¹⁵ Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dıpenim ko, uan gumazamizibar apangkuvıgha, ivıghvıgha me mikımasa uan akam inigha izir gumaziba amangi. ¹⁶ Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavıra iti, ezi Ikiavıra Itir Godın anıngagharım oto. Egha an anıngagharır kam an gumazamizibar ikiavıra iti, ezi me a gitavıraghan tuaviba puvati.

¹⁷ Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God Babilonın atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asıghasıki.

Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati. ¹⁸ Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu. ¹⁹ Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki. ²⁰ Babilonin atrivim gumazamizir midorozimin ariaghirezir puvatiziba inigha ghua Babilonin kalabuziar gumazamizibar min me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumazamizir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tugha gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto. ²¹ Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha dar aven azenir vamira avughsazim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuziabar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

36:19: 1 Atriviba 9:8 **36:21:** Jeremaia 25:11; 29:10 † **36:21:** Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10in gan.

Atrivim Sairus kamaghin miġei, Judaba uamategh uan nguibamin mangi

(Esra 1:1-3)

²² Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam.

²³ Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, “Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalem inguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem inguibamin mavanangam.”

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea